

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Bakalaureusetöö

**Jorma Sepp**

**ANDRUS ANSIPI JA EDGAR SAVISAARE  
DEMOKRAATIADISKURSUSED EESTI PÄEVALEHES JA  
POSTIMEHES AASTATEL 1998-2009**

Juhendaja: MA. Källiki Seppel

Tartu 2012

## Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1 Teoreetilised lähtekohad.....	8
1.1 Liberaal-demokraatlikud alused.....	8
1.2 Kaitsev demokraatia mudel.....	10
1.3 Arendav demokraatia mudel.....	11
1.4 Demokraatia mõjutused.....	12
1.4.1 Eliidi mõjutus.....	12
1.4.2 Pluralistlik mõjutus.....	13
1.4.3 Neopluralistlik mõjutus.....	13
1.4.4 Uusparempoolne mõjutus.....	14
1.5 Poliitikute demokraatia-diskursus.....	16
2 Poliitiline kontekst.....	18
3 Uurimusküsimused ja hüpotees.....	21
4 Uurimismeetod ja valim.....	23
4.1 Kriitiline diskursuseanalüüs.....	23
4.2 Diskursuseanalüüsi skeem.....	25
4.2.1 Teksti kirjeldus sõnavara põhjal.....	26
4.2.2 Demokraatia tähenduse raamistamine ja teoreetiline tõlgendus.....	28
4.2.3 Demokraatiadiskursuste seostumine poliitilise kontekstiga.....	28
4.3 Valim.....	28
5 Tulemused.....	30

5.1 Teksti kirjeldus sõnavara põhjal – demokraatia kirjeldamiseks kasutatavad sõnad.....	30
5.1.1 Andrus Ansipi teksti kirjeldus sõnavara põhjal.....	31
5.1.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi demokraatiadiskursused.....	31
5.1.1.2 1998 – 2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea.....	32
5.1.1.3 2004 – 2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	33
5.1.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister.....	33
5.1.2 Edgar Savisaare teksti kirjeldus sõnavara põhjal.....	34
5.1.2.1 1998 – 2009: Edgar Savisaare demokraatiadiskursused.....	34
5.1.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees.....	35
5.1.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige.....	35
5.1.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	36
5.1.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	37
5.1.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	38
5.1.3 Poliitikute sõnavara võrdlus ajaperioodil 1998 – 2009.....	39
5.2 Demokraatia sõnavara raamistamine ja teoreetiline tõlgendus.....	40
5.2.1 Andrus Ansipi demokraatia sõnavara raamistamine ja teoreetiline tõlgendus.....	40
5.2.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi demokraatiadiskursused.....	40
5.2.1.2 1998 – 2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea.....	41
5.2.1.3 2004 – 2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	43

5.2.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister.....	44
5.2.2 Edgar Savisaare demokraatia sõnavara raamistamine ja teoreetiline tõlgendus.....	45
5.2.2.1 1998 – 2009: Edgar Savisaare demokraatiadiskursused.....	45
5.2.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees.....	46
5.2.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige.....	47
5.2.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	48
5.2.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	49
5.2.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	50
5.3 Demokraatiadiskursuste seostumine poliitilise kontekstiga.....	50
5.3.1 Andrus Ansipi demokraatiadiskursuste poliitiline kontekst.....	51
5.3.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi diskursus.....	51
5.3.1.2 1998 – 2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea.....	51
5.3.1.3 2004 – 2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	52
5.3.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister.....	52
5.3.2 Edgar Savisaare demokraatiadiskursuste poliitiline kontekst.....	53
5.3.2.1 1998 – 1999: Edgar Savisaare diskursus.....	53
5.3.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees.....	53
5.3.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige.....	53
5.3.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	54

5.3.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister.....	54
5.3.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea.....	55
6 Diskussioon.....	56
Kokkuvõte.....	63
Kasutatud allikad.....	65
Lisad.....	66
Summary.....	72
<b>Tabelite nimekiri</b>	
Teoreetilised põhiideed.....	15
Poliitikute 1998. – 2009. aastate tähtsamad sündmused.....	20
Andrus Ansipi demokraatiadiskursused.....	41
Edgar Savisaare demokraatiadiskursused.....	46
<b>Jooniste nimekiri</b>	
Joonis 1: Andrus Ansipi teksti kirjeldus 1998 – 2009.....	31
Joonis 2: Andrus Ansipi teksti kirjeldus Tartu linnapeana 1998 – 2003.....	32
Joonis 3: Andrus Ansipi teksti kirjeldus majandus- ja kommunikatsiooniministrina 2004 – 2005.....	33
Joonis 4: Andrus Ansipi teksti kirjeldus peaministrina 2006 – 2009.....	33
Joonis 5: Edgar Savisaare teksti kirjeldus 1998 – 2009.....	34
Joonis 6: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnavolikogu esimehena 1998 – 1999....	35
Joonis 7: Edgar Savisaare teksti kirjeldus IX Riigikogu liikmena 2000 – 2001.....	35
Joonis 8: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnapeana 2002 – 2004.....	36

Joonis 9: Edgar Savisaare teksti kirjeldus majandus- ja kommunikatsiooniministrina 2005 – 2007.....	37
Joonis 10: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnapeana 2008 – 2009.....	38
Joonis 11: Poliitikute teksti kirjelduse võrdlus 1998 – 2009.....	39
Joonis 12: Andrus Ansipi demokraadiadiskursuste teoreetiline raamistik 1998 – 2009.....	40
Joonis 13: Edgar Savisaare demokraadiadiskursused teoreetiline raamistik 1998 – 2009.....	45

## Sissejuhatus

Käesolevas bakalaureusetöös on vaatluse alla võetud kahe Eesti poliitiku, Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraatiadiskursused Eesti Päevalehes ja Postimehes. Töö eesmärk on valitud meetodi abil leida ja võrrelda, millega seostavad poliitikud demokraatiat ning kuivõrd on nende demokraatiadiskursused ajas muutunud. Uuritud on arvamuskäsitlusi, intervjuusid ja uudiseid, mis on avaldatud 1998. aasta ja 2009. aasta vahemikus, mil poliitikud on võtnud sõna rääkimaks riigi ühiskondlikust arengust või päevakajalistest poliitilistest teemadest.

Andrus Ansip ja Edgar Savisaar on 2011. aasta Riigikogu valimistulemuste põhjal kaks Eesti populaarseimat poliitikut, kes on ka omavahel konkureerivate erakondade esimehed. Andrus Ansip astus Eesti poliitikamaastikule aktiivse osalejana 1998. aastal, mil ta nimetati Tartu linnapeaks. Nüüdseks on poliitikust saanud liberaalset maailmavaadet esindava erakonna Reformierakond<sup>1</sup> esimees ning alates 2005. aastast on ta Eesti Vabariigi peaminister. Andrus Ansipile vastandudes juhib Edgar Savisaar parteid Keskerakond, mis enda definitsiooni alusel seisab eelkõige humanistlike eesmärkide nimel<sup>2</sup>. Savisaare puhul on tegemist Eesti ühe aktiivseima poliitikuga, kes on tegutsenud poliitilisel maastikul juba Nõukogude Liidu ajast. Ta on olnud taasiseseisvunud Eesti Vabariigi üleminekuaja peaminister, mitmekordne Riigikogu ja valitsuse liige ning alates 2007. aasta 5. aprillist Tallinna linnapea.

Kahe poliitiku vahelise konkureeriva ja võimu taotleva käitumisega on läbi aastate avalikus meedias levinud halvustavad propagandalikud avaldused teineteise erakonna ja isiku sunnas. Jääb mulje, et poliitikute eesmärgiks on saanud vaid võimule tõusmine ning seal püsimine. Sellise käitumise juures võib jääda demokraatia võtmeisik, rahvas, poliitikute vaateväljast kõrvale ning üha enam keskendutakse teineteise laimamisele. Kuna Eesti on demokraatlikku, parlamentaarset riigikorraga riik, peavad mõlemad poliitikud Põhiseadusest tulenevalt võtma vastu otsuseid antud riigikorra ja rahva püsimise eesmärgil. Sellepärast on ka oluline uurida, millega poliitikud seostavad demokraatiat ning kuivõrd on nende demokraatiadiskursus ajas muutunud; kuidas tõlgendavad antud poliitikud oma poliitilises tegevuses demokraatlike väärtusi, millest lähtuvalt käituvad nad igapäevaselt riiklikul ja rahvusvahelisel poliitilistel maastikul.

Analüüsi valimis on kasutatud artikleid kahest populaarsest ja juhtivast Eesti päevalehest – Postimees ja Eesti Päevaleht. Uurimismeetodina on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit,

---

<sup>1</sup> Vt infot leheküljelt <http://www.reform.ee/et/reformierakond/erakond/Maailmavaade>

<sup>2</sup> Vt infot leheküljelt <http://www.keskerakond.ee/erakond/programm/programm>

kus põhirõhk on Norman Fairclough'i käsitlusel põhineval kriitilisel diskursuseanalüüsil. Analüüsi läbiviimisel on võetud arvesse valimi piires ka Eesti poliitilist konteksti. Kriitilise diskursuseanalüüsi abil on uuritud 1998. aastast kuni 2009. aastani 96 artiklit, kus sõna on saanud uurimisobjektideks olevad poliitikud ja mis on kogutud uurimisrühma Nordic Spaces poolt<sup>3</sup>.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on leida ja võrrelda 1998. kuni 2009. aastani ilmunud teemakohaste artiklite põhjal Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraatiadiskursuseid. Artiklite põhjal on uuritud, milliseid väärtusi seovad poliitikud kõige enam demokraatiaga ning kuidas on nad neid väljendanud. Samuti võrreldakse artiklite põhjal poliitikute demokraatiadiskursuste muutumist ajas, erinevates poliitilistes positsioonidel ning selle seotust poliitilise kontekstiga.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis tutvustatakse töö teoreetilisi aluseid. Antud töö põhineb Euroopa Liidule iseloomulikule liberaalsele demokraatiale, mille põhjal on välja toodud kaks peamist demokraatia mudelit – kaitsev ja arendav demokraatia. Nendele tuginedes on analüüsitud ja mõtestatud poliitikute demokraatiadiskursusi ning koostatud uurimusküsimused. Lisaks on välja toodud ka demokraatia mudelite võimalikud mõjutused: eliidi mõjutus, pluralistlik mõjutus, neopluralistlik mõjutus, uusparempoolne mõjutus. Väljatoodud liberaalsete demokraatia mudelite ja mõjutuste abil on analüüsitud, millise mudeliga seostub poliitikute demokraatiadiskursused kõige enam ning kuidas on see ajas muutunud.

Teises peatükis tuuakse välja poliitiline kontekst, mis kirjeldab valimi piires toimunud Eesti ühiskonna tähtsamaid poliitilisi sündmusi. Samuti annab peatükk lühiülevaate Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare poliitilisest taustast. Kolmandas peatükis on välja toodud töö uurimisküsimused ja hüpotees, millele otsitakse vastuseid. Neljas peatükk kirjeldab ja põhjendab valitud metodoloogia kasutamist ning valimi moodustamist. Viendas peatükis on esitatud läbi viidud analüüsi tulemused. Kuuendas peatükis diskuteeritakse saadud tulemuste üle. Bakalaureusetöö lõplikud tulemused ja järeldused esitatakse ülevaatlikult kokkuvõttes.

---

<sup>3</sup> Vt infot leheküljelt <http://nordicspaces.com/nordic-democracy/>

## 1. Teoreetilised lähtekohad

Käesolevas bakalaureusetöös lähtun liberaal-demokraatia teoreetilistest aspektidest, mille põhjal analüüsin Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraatiadiskursuseid. Olen valinud antud teooria, kuna Eesti Vabariik kuulub Euroopa Liitu, mille aluseks on liberaal-demokraatlikule riigikorrale iseloomulike tunnusoonte tunnistamine. Antud peatükis vaatlen esmalt liberaal-demokraatia tunnuseid ja väärtusi, millel põhineb Euroopa Liidu riikide poliitiline süsteem. Sellest lähtuvalt toon välja liberaal-demokraatia kaks mudelit. Esiteks vaatlen kaitsva demokraatia mudelit, mis keskendub liberaalsele vabadusele ning demokraatiale, kui kodanike vahendile kaitsta end riigi vastustundetu tegevuse eest. Teiseks toon välja arendava demokraatia mudeli, mille põhirõhk on pööratud liberaalsele võrdsusele ning demokraatiale kui võrdsuse loome vahendile. Kahe mudeli põhjal saab analüüsida, milline on valitud poliitikute demokraatia eesmärk ning kuidas see väljendub nende diskursuses. Edasi toon välja tänapäevased demokraatia mõjutused, - eliit, pluralism, neopluralism ja uusparempoolne, - mis mõjutavad demokraatia mudelite iseloomu ja mille põhjal saab konkreetsemalt raamistada poliitikute demokraatiadiskursuseid. Viimase teoreetilise lähtekohana toon välja poliitilise diskursuse teooria, mille põhjal on võimalik analüüsida poliitilises diskursuses kasutavaid retoorilisi võtteid.

### 1.1 Liberaal-demokraatlikud lähtekohad

Tänapäeva maailmas ei ole ainuõiget vastust küsimusele, mis on demokraatia. Mõiste ise tuleneb Vana-Kreeka sõnast *demos*, mis viitab rahvale, mõnikord ka alamrahvale, ning *kratos*, mis tähendab võimu (Heywood 2004: 68, Kuehnelt-Leddihn 1995: 9). Seetõttu tähendab demokraatia valitsuse vormi, kus vastandudes monarhidele või aristokraatidele, valitsevad kodanikud (Heywood 2004: 68). Erik Kuehnelt-Leddihn (1995: 9) nimetab valitsevat rahvast ka poliitiliselt võrdsete kodanike enamuseks, kes valitsevad kas isiklikult või valitud esindajate kaudu. Lisaks eeldab demokraatia mõiste riigilt inimeste seas teatud poliitilist võrdsust (Held 1987: 2). Demokraatia probleemiks on kujunenud aga selle populaarsus, mis mõjutab poliitilises kontseptsioonis tema tähendust (Heywood 2004: 68).

David Held (1987: 1) toob välja asjaolu, et paljud riigid, olenemata valitsusvormist ja ühiskondlikust kaasatusest, nimetavad oma režiimi demokraatlikuks. Nii oleksid justkui kõik nende poolt vastuvõetud otsused kooskõlas demokraatliku lähenemisega isegi siis, kui rikutakse 'rahva võimu' printsiipi. Demokraatia ise tunneb kahte põhivormi, milleks on

otsene- ja kaudne demokraatia (Kuehnelt-Leddihn 1995: 10). Otseses demokraatias võtab otsuseid vastu kodanikkond ning kaudses valitakse esindajad, kes teevad otsuseid lähtuvalt enamuse tahtest. Seega saab ainuõigeks demokraatiaks pidada vaid otsest demokraatiat (Kuehnelt-Leddihn 1995: 10).

Vaatamata kahele eelnevale lähenemisele, on Lääne ühiskonnas nõustunud asjaoluga, et demokraatiaga käib kaasas ka liberalism, mis vastab küsimusele, kuidas peab valitsema. (Heywood 2004: 77, Kuehnelt-Leddihn 1995: 9). Andrew Heywood (2004: 77) toob välja kolm peamist väidet, millele tugineb Lääne ühiskonnale iseloomulik demokraatia:

- Liberaalne demokraatia on kaudne ja esinduslik demokraatia vorm, kus poliitilised isikud tulevad läbi regulaarsete valimiste, mis põhinevad poliitilisel võrdsusel.
- Liberaalne demokraatia põhineb konkureerimisel ja valimiste ülimuslikkusel, mis saavutatakse läbi poliitilise pluralismi, tolerantsuse ja rivaalitsevate poliitiliste liikumiste ja parteide poolt.
- Liberaalne demokraatias on selge piir riigi ja kodanikuühiskonna vahel, mis saavutatakse iseseisvate huvigruppide ja majanduslike organisatsioonidega.

Liberaalses demokraatias on aga möödapääsmatu vastuolu vabaduse ja võrdsuse vahel, mis teineteist sisuliselt välistavad – inimesed on kas vabad või võrdsed (Kuehnelt-Leddihn 1995: 10). Lähtuvalt kahe mõiste omavahelisele seosest, on arenenud ka moderne demokraatlik liberalism (Heywood 2004: 45). Selles teoorias pannakse ühelt poolt enam rõhku vabadusele, kus soodustatakse kodanike individuaalset arengut ja eneseteostust ning majanduslikule kapitalile antakse vabadus tegutseda vastavalt oma soovile (Heywood 2004: 45). Lühidalt öeldes on riigi sekkumine indiviidi ja majanduse igapäevasesse ellu minimaalne. Teiselt poolt püütakse ühiskonnale läheneda aga sotsiaalse liberalismi vaatenurgast, kus indiviidile pakutakse kaitset 'sotsiaalse kurjuse' eest nagu näiteks vajadus, isekus, laiskus, räpasus ja haigused (Heywood 2004: 46). Samuti on majandus reguleeritud riigi poolt, mille eesmärgiks on tagada stabiilne ühiskondlik areng. Peamiseks huviks on aidata neid, kes ei suuda ise ennast aidata. Nii on poliitikute eesmärgiks tõsta inimene sellesse punkti, kust ta on taas ise võimeline võtma vastutust (Heywood 2004: 46).

Lähtuvalt eelnevast, saab välja tuua kaks demokraatia mudelit, mis otseselt on seotud demokraatia liberaalse lähenemisega: kaitsev ja arendav demokraatia (Held 1987: 4).

## 1.2 Kaitsev demokraatia mudel

Kaitsva demokraatia teooria keskmeks on vajadus kaitsta indiviidi valitsuse tegevusest ja ühiskonnast tulenevast ülekohtu eest selleks, et tagada, et need, kes valitsevad, valitseksid kodanike huvides (Heywood 2004: 73, Held 1987: 70). Seega demokraatiat nähakse eelkõige kui vahendit, mis annab kodanikele võimu astuta vastu valitsusele ja kaitsta oma õigusi. Riigi suveräänsus peitub tema kodanikes, aga on antud esindajatele, kes on võimelised legitiimselt täitma riigi funktsiooni (Held 1987: 70).

Nõusolek valitsuse tegevuseks saavutatakse läbi valimiste, mis eeldab hääletamisõiguse näol poliitilist võrdsust (Heywood 2004: 74). Esindajad valitakse regulaarsete, salajaste valimiste kaudu, kus omavahel konkureerivad fraktsioonid, potentsiaalsed liidrid või erakonnad; ning kus enamuse tahe määrab võimule pääsejad (Held 1987: 70). Teooriaga on seotud ka filosoof John Locke (viidatud Heywood 2004: 73 kaudu) ja tema teooria loomumastest õigustest, kus igal indiviidil on õigus hääletada valitsuse poolt või vastu. See tähendab, et kodanikel on võimalik läbi erinevate valimiste kontrollida valitsuse tegevust. Kontrollimisele aitab kaasa ka asjaolu, et kaitsvas demokraatias peab olema riigi võim isikupäratu ehk legitiimselt piiratud ja jagatud täidesaatva, seadusandliku ja kohtuvõimu vahel (Held 1987: 70).

Riigi regulatsioonid on pandud kirja konstitutsiooni, mis on demokraatiast ülim ning kaitseb indiviidi vabadust ja eraldab selle võimust (Heywood 2004: 74). Poliitilised ja tsiviilseadused annavad võimaluse vabaduse kõnelemiseks, eneseväljenduseks, organiseerumiseks, hääletamiseks ja uskumiseks (Held 1987: 70). Seega konstitutsioon tagab kaitse omavolilise tegutsemise eest ja loob kodanike seas seaduste ees võrdsuse (Held 1987: 70). Nii annab kaitsev demokraatia indiviidile võimaluse elada oma elu nii nagu soovib ehk teisiti öeldes annab teooria indiviidile võimaliku vabaduse (Heywood 2004: 74).

Mudel on seotud ka konkureeriva vabaturumajanduse kapitalismi ja uskumusega, et indiviid peaks olema ainuke, kes on vastutav oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest (Heywood 2004: 74, Held 1987: 70). Seega on oluline, et kodanikuühiskond on eraldatud riigist (Held 1987: 70). See tähendab, et riigi ulatus on rangelt piiratud konstitutsiooniga, mis lubab kodanikel elada vabalt, kartmata poliitilist vägivalda, vastuvõetamatut sotsiaalset käitumist või poliitilist sekkumist (Held 1987: 70).

### **1.3 Arendav demokraatia mudel**

Teise liberaalse demokraatia lähenemise – arendava demokraatia teooria, – keskmeks on vajadus arendada kodanike individuaalsust ja ühiskondliku võimekust (Heywood 2004: 74). Kodanike huvide kaitseks ja informeeritud, pühendunud ja arenenud kodaniku loomeks on vajalik poliitilises elus osalemine (Held 1987: 102). Nii on poliitilise arenguga võimalik luua indiviidi kõrgeim ja harmoonilisim suutlikus (Held 1987: 102). Seega nähakse arendavas demokraatias vahendit, mis kodanike arendades püüab tagada ühiskondlikku võrdsust.

Riigi suveräänsus on antud esindusvalitsusele, kus esindajad valitakse regulaarsete, salajaste valimiste kaudu, omavahel konkureerivate poliitikute ja erakondade vahel (Held 1987: 102). Kodanikud on seega läbi hääletamise kaasatud erinevatesse valitsuse moodustamise protsessidesse. Riigi regulatsioonid on paika pandud konstitutsiooni, mis tagab riigi võimu piirangud ning kaitsev individuaalseid õigusi ja vabadusi (Held 1987: 102). Jean Jaques Rousseau (viidatud Heywood 2004:75 kaudu) sõnul näitab konstitutsioonile kuuletumine ka indiviidi vabadust, kuna kirja pandud üldine tahe on tõde kõigile.

Tähtsaim võimuorgan on demokratiseerimist tagav parlament, kus on loodud selge eristus valitavate esindajate ja ekspertide vahel (Held 1987: 102). Samuti on selgelt eristav riigi ja majanduse ning kodanikuühiskonna vaheline seos, kus riigi sekkumine on viidud minimaalseks ning enam pannakse rõhku konkureerivale vabaturumajandusele ja vabale kodanikuühiskonnale (Held 1987: 102).

Vastavalt riigi sekkumisest avalikkusesse on võimalik vaadelda eraldi ka radikaalset arendavad demokraatiat, mille keskmeks on arusaam, et kodanikud peavad nautima poliitilist ja majandusliku võrdsust nii, et keegi ei saa domineerida teise üle ja kõik saavad nautida võrdset vabadust, olles kollektiivsest arengust sõltuvad (Held 1987: 78). Radikaalse arendava demokraatia mudeliga on seotud ka Jean-Jacques Rousseau (viidatud Heywood 2004: 74 kaudu) teooria demokraatiast kui vahendist, mille abil kodanikud saavutasid oma vabaduse kuuletudes seadustele, mille loomes nad tegutsevad. Inimene on vaba, kui lähtub kollektiivsetest seadustest ning osaleb sellest lähtuvalt ühiskonna elus (Heywood 2004: 74).

## **1.4 Demokraatia mõjutused**

Tänapäevases lääne ühiskonnas on paratamatult võimatu vaadelda demokraatiat kui vaid ühtse kindla lähenemise ja väärtustega poliitilist mõistet, kuna pikk ajalugu on ühiskonna kujundanud väga mitmekesiseks nii sotsiaalses kui poliitilises mõistes. Seetõttu on oluline vaadelda välja toodud kaitsva ja arendava demokraatia mudeleid koos erinevate liberaalse demokraatia mõjutustega. Need mõjutused aitavad samuti vastata küsimusele, kuidas peab valitsema ning vastavad ka eespool, liberaalse demokraatia aspektides väljatoodud Andrew Heywoodi Lääne ühiskonnale iseloomuliku demokraatia kolmele väitele.

Käesolevas töös olen väljatoonud neli erinevat võimalikku demokraatia mõjutust, millest igaühe elemendid mõjutavad erinevalt demokraatia väärtusi, riigi struktuurset ülesehitust ja funktsiooni: eliidi mõjutus, pluralistlik mõjutus, neopluralistlik mõjutus ja uusparempoolne mõjutus. Võib öelda, et väljatoodud lähenemised püüavad lahendada liberaalse demokraatias eksisteerivat vabaduse ja võrdsuse vahelist vastuolu, kitsendades demokraatia kui vahendi eesmärke.

### **1.4.1 Eliidi mõjutus**

Esimese lähenemisena toon välja eliidist tuleneva mõjutuse. Mõiste „eliit” tähendab tänapäeval parimat, väljapaistvat ja suurepärast (Dunleavy & O’Leary 1992: 105). Teooria keskmeks on asjaolu, et eliit omab ühiskonna võimu positsiooni ning tahaplaanile jäävad ühiskondlikud sotsiaalsed huvid ja vajadused (Heywood 2004: 79). Teisisõnu on demokraatia tekitanud ühiskonnas kaks klassi, kus eliit on vähemuse ja valitsevas rollis ning rahvas on enamuse ja valitsetavas rollis (Heywood 2004: 79). Nii on valitsemiseks vajalikud ressursid alati ebavõrdselt jaotunud, mistõttu on vähemus alati võimeline manipuleerima enamusega (Heywood 2004: 79). Robert Michelsi (viidatud Heywood 2004: 79 kaudu) sõnul koondub igas organisatsioonis võim alati väikese grupi inimeste kätte, olenemata kui demokraatlik on organisatsioon.

Demokraatlik poliitiline võrdsus leiab aset võimu eliidi sees, kus erinevad huvid on omavahel võitluses (Heywood 2004: 80; Held 1987: 184). Rahval on võimalik valimistega otsustada, mis eliit pääseb juhtivale võimu positsioonile, kuid ei saa muuta asjaolu, et võim on alati eliidi käes (Heywood 2004: 80). Seega on demokraatia vaid poliitikute võim – lihtne poliitiline meetod, mis lubab teha poliitilisi otsuseid läbi võitlustliku tulemusest saadud häälte (Heywood 2004: 80). Nii pääsevad võimule kõige paremini informeeritud ja kõige paremate

oskustega poliitilise pühendumusega kodanikud, kes tegelikkuses on antud ameti kohtadele ka kõige professionaalsem valik (Heywood 2004: 80, Held 1987: 184).

### **1.4.2 Pluralistlik mõjutus**

Eliidi mõjutuse kõrval, on võimalik liberaalset demokraatiat vaadelda ka pluralistliku mõjutuse aspektist. Meetodi keskmeks on vajadus kaitsta poliitilist liberaalsust andes poliitiline positsioon ka vähemustele; ning luua riigi vastutustundetu tegevuse kaitseks mõjuvõimsad fraktsioonid (Held 1987: 204). Rõhutakse kodanike õigustele ja vabadusele ennast väljendada ning organiseeruda (Held 1987: 204). Demokraatias nähakse vahendit, mis tegutseb läbi mitmete organisatsioonide, gruppide ja huvide kaudu, et saavutada otsustel ühiskondlik konsensus ja mitmekesisus (Heywood 2004: 78).

Ühiskonnas aitab poliitilist kultuuri kinnistada konstitutsioon, mis paneb paika tähtsamad riigi funktsioonid ja nende regulatsioonid (Held 1987: 204). Riigi suveräänsus on jagatud seadusandliku, täidesaatvavõimu, kohtuvõimu ja administratiivsete bürokraatlike instituutide vahel (Held 1987: 204). Erinevate vaadete tagamiseks on oluline, et parteisüsteemis oleks vähemalt kaks omavahel konkureerivat erakonda (Held 1987: 204). Nende omavaheline konkureerimine loob pluralistliku ühiskonna peamise komponendi: võitlustlikkuse valimiste vahele jääval ajal, kus erinevatel huvi- või survegruppidel on võimalus väljendada oma vaateid ja mõjutada valitsuse tegevust.

### **1.4.3 Neopluralistlik mõjutus**

Sarnaselt pluralistlikule mudelile, on ka neopluralistliku mudeli keskmeks kaitsta poliitilist liberaalsust; kaitsta ühiskonda riigi vastutustundetu tegevuse eest ning rõhutada kodanike õigusi ja vabadusi (Held 1987: 204). Sarnane on ka konstitutsiooni olulisus, võimude lahusus ja parteisüsteemis konkureerivate erakondade aspekt (Held 1987: 204). Erinevus tuleneb aga korporatiivsuse mõjust.

Neopluralistlikus mudelis on majanduslikud huvid valitsuses enam esindatud, kuna valitsus on moodustunud läbi organisatsioonide ja erakondade omavahelisest kommunikatsioonist (Heywood 2004: 80). Nii püütakse riigi ja kodanike vahelistel erinevustel eelkõige taotleda riigihuvide jõustumist, kuna poliitikat tehakse poliitilise ja majandusliku eliidi seas (Held 1987: 204; Heywood 2004: 81). Olulist rolli mängivad ka poliitilised agendid, kes vahendavad korporatiivset võimu, mille varju jääb huvigruppide tegevus (Held 1987: 204).

Nii on poliitika mõjutamine efektiivsem vaid omavahel konkureerivatel ühiskondlikel, kellel on majanduslikult suuremad ressursid (Heywood 2004: 81). Seega nähakse demokraatias vahendit, mis tegutseb läbi korporatiivsete organisatsioonide huvide, et saavutada otsustel ühiskondlik konsensus (Heywood 2004: 80).

#### **1.4.4 Uusparempoolne mõjutus**

Viimase mõjutusena toon välja uusparempoolse mõjutuse, mille teooria keskmeks on asjaolu, et demokraatlik poliitiline süsteem võib viia ühiskonna ebasoodsate tulemusteni (Dunleavy & O'Leary 1992: 57). See tähendab, et liigne demokraatia muutub ohuks, mistõttu suhtutakse liigsesse pluralismi kriitiliselt (Dunleavy & O'Leary 1992: 57; Heywood 2004: 82). Riigi valitsemises on efektiivne enamuse tahe, mille abil on võimalik kaitsta indiviidi ka valitsuse omavolitusliku tegevuse eest ning säilitada ühiskonna liberaalsus (Held 1987: 251). Poliitiline ja majanduslik elu peab tunnistama seaduste ülimuslikkust ja enamuse tahet, mis tagab funktsionaalselt mõistliku arengu (Held 1987: 251).

Mõjutuses pooldatakse teoreetilisi, ratsionaalseid, individualistlike ja turumajanduslike väärtuste põhimõtteid (Dunleavy & O'Leary 1992: 72). Indiviid peaks olema vaba teiste sobimatust sündusest (Dunleavy & O'Leary 1992: 73). Nii toetab teooria riigist eraldi eksisteerivad vaba turumajandust, kuna riigi seotus majandusega võib tähendada majanduslikku stagnatsiooni – tulevad esile vaid ühed huvid, millest lähtuvalt tegutsetakse (Heywood 2004: 82; Held 1987: 251). Nii on võimalik muuta valimised ideoloogiast lähtuvateks, kuna majanduse eraldamisel riigi poliitikast, pole poliitikutel võimalik teha valimistel suuri kulutusi (Heywood 2004: 82).

Analüüsi läbiviimiseks olen teoreetiliste lähtekohtade põhiideedest koostanud järgneva tabeli:

<b>Teoreetilised põhiideed</b>	
Kaitsev demokraatia mudel	Põhiidee on valitsemine kodanike huvides, mis tagaks indiviidi kaitse valitsuse ülekohtu eest. Ühiskonnas püütakse tagada vabadust kõneleda, väljendada, organiseeruda, hääletada ja uskuda vastavalt kodanike vabale tahtele, mis on poliitilise võrdsuse ja õigluse aluseks. Seetõttu tagatakse indiviidi täielik vabadus, kus ta ise on vastutav oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest. Riigi roll on viidud minimaalseks.
Arendav demokraatia mudel	Põhiidee on individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamine, mis looks arenenud kodanikud. Seetõttu püütakse tagada ühiskondliku võrdsust, mis aluseks on võrdsele ja kollektiivsele areng ning vabadus. Seetõttu on riigi roll ühiskonnas rohke.
Eliidi mõjutus	Põhiidee on parim ja professionaalne poliitika, kus demokraatia väljendub professionaalide võimuses. Valitseva eliidi seas püsib poliitiline võrdsus ja huvide konkurents.
Pluralistlik mõjutus	Põhiideeks on maksimaalne poliitiline liberalism, kus kõigil on vabadus ja õigus väljendusele ning organiseerumisele. Pluralistlik ühiskond peaks tagama ka poliitilise konsensuse ja mitmekesisuse.
Neopluralistlik mõjutus	Põhiideeks on majanduslike ja riiklike huvide eelistamine. Valitsuse rolliks on olla vahelüli ettevõtete ja riigi vahel.
Uusparempoolne mõjutus	Põhiideeks on negatiivne demokraatia, mis tuleneb liigest pluralismist. Riik ja vabaturumajandus peaksid täitma oma funktsioone eraldi. Seetõttu väärtustatakse just individuaalseid ja turumajanduslike väärtusi ning valitsus peaks lähtuma võimu teostamisel eelkõige ideoloogiast.

Väljatoodud teoreetilisi lähtekohti saab rakendada edasises analüüsis, kus see kaudu on võimalik selgitada, millise teooriaga seostub kõige enam Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraadiadiskursus. Seetõttu saab vaadelda kas ja kuidas viitab poliitikute diskursus väljatoodud mudelitele ja mõjutustele ning milline nendest jääb erineval ajaperioodil domineerima. Hilisemas analüüsis, kui poliitikute demokraadiadiskursused on välja selgitatud, saab teooriale tuginedes seletada ka kaitsva või arendava demokraatia mudeli ja erinevate mõjude püsivust.

Demokraatia mudelite, kui ka mõjutuste põhjal, koostan uurimustöös kasutatava kodeerimistabeli, kus leian poliitikute tekstidest töö teooriale viitavaid mõtteid. Kõige olulisem on leida, milline mõjutus on poliitikute diskursuses erineval võimupositsioonil domineeriv. Selle abil on võimalik analüüsida, kuidas on (juhul kui on) poliitikute diskursus võimupositsioonide vaheldumisega liikunud ühest mudelist ja mõjutusest teise.

## **1.5 Poliitilise diskursuse teooria**

Käesolevas töös kasutan ka poliitilise diskursuse teooriat, mille abil on võimalik vaadelda demokraatia mudelite ilmumist poliitilises diskursuses. Paul Chilton (2004: 3) ütleb, et ühelt poolt saab poliitikat vaadeldakse kui võimu võitlust nende vahel, kes otsivad võimu ja nende, kes tõrjuvad hetke võimu. Teisest küljest on poliitika koostöö, kus erinevad institutsioonid töötavad ühisel eesmärgil (Chilton 2004: 3). Ta toob välja, et olenemata poliitika iseloomust, varieerub see ümber diskursuse ehk poliitika ei toimi ilma keeleta (2004: 3-5). Milleri (1991: 390 viidatud Chilton 2004: 4 kaudu) sõnul on poliitilistele protsessidele omased veenmised ja läbirääkimised, mis nõuavad poliitilist diskursust. Seega poliitikute otsused varieeruvad oma tahtmise saamiseks erinevate diskursuse kasutustele.

Demokraatiat saab vaadelda poliitilises diskursuses kahest aspektist. Esmalt võib demokraatia olla poliitikutele strateegiline vahend võitmaks avalikkuse poolehoidu või legitiimsust oma otsustele ning samas vahend, näitamaks konkureerivate poliitikute tegutsemist mittelegitiimsena (Rolfe 2008: 514). See tähendab, et demokraatia mõiste kasutamisega püüavad poliitikud kehtestada oma otsuseid ning muuta need avalikkusele ihaldusväärseks. Seda kinnitab ka Diamond (1999), kelle sõnul on demokraatia endiselt rahva seas nõutud.

Teiseks on võimalik poliitilise diskursusega raamistada poliitikute demokraatia käsitus, millest lähtuvalt saab välja tuua poliitikutele omane, konkreetsem demokraatia mudel (Diamond 1999). Ka Chiltoni (2004: 45) sõnul on poliitikute diskursuses võimalik leida

nende iseloomulikud strateegiad, mis sisaldavad nende poliitilisi huvisid. Jürgen Habermasi (viidatud Chilton 2004: 42 kaudu) kohaselt on poliitikute kommunikatsioon eelkõige ratsionaalne ning suunatud ühele kindlale eesmärgile, mis poliitilises diskursuses on vaid ühepoolne. Lähtuvalt poliitikute kommunikatsioonist, on võimalik raamistada nende demokraatia käsitus.

Antud töö puhul on oluline arvestada, milline on olnud poliitikute seotus poliitilise võimuga ehk millisel positsioonil on nad olnud. Välja toodud teooriatega saab eelkõige vastata küsimusele, kuidas on poliitikud enda jaoks demokraatia tähenduse raamistanud. Samuti on võimalik leida milliseid konkreetseid mõisteid seovad poliitikud kõige enam demokraatiaga, võttes aluseks väljatoodud kaitsva ja arendava demokraatia mudelid ning demokraatia mõjutused. Töös on olulisel kohal ka see, kuidas on muutunud poliitikute demokraatia käsitus 2009. aastaks võrreldes 1998. aastaga. Seega on võimalik antud teooriate abil asetada poliitikute demokraatiadiskursused kindlasse teoreetilisse konteksti, mille alusel on võimalik viia läbi analüüs.

## 2. Poliitiline kontekst

Andrus Ansip kinnitati Tartu linnapeaks 1998. aastal, pärast erakonna kaaslaste Roman Muguri tagasikutsumist linnapea kohalt, kuna viimasel oli katkenud normaalne koostöö volikogu fraktsiooniga (Maidla 1998). Aasta hiljem toimunud kohalikel valimistel, kindlustas Ansip oma linnapea positsiooni ka rahva toetusega. Edgar Savisaar oli 1996. – 1998. aastani Tallinna Linnavolikogu esimees.

1999. aastal toimusid IX Riigikogu valimised, kus Edgar Savisaare juhitud Keskerakond saavutas 23% toetusega ülekaaluka võidu Isamaaliidu ja Reformierakonna 16% teotuse ees. Ometi ei andnud tollane president Lennart Meri valitsuse moodustamise õigust Savisaarele, vaid hoopis Isamaaliidu esimehele Mart Laarele, mistõttu Savisaar pidi leppima IX Riigikogu liikme kohaga. 1999. aastal toimusid ka kohalike omavalitsuse volikogu valimised, kus osales mitmeid valimisliite, millel puudus kindel poliitiline taust. Samuti osalesid antud valimisliitudest mitmed ka IX Riigikogu valimistel, mille tõttu oli Eesti poliitiline maastik küllaltki mitmekesine. Riigikokku valitud Edgar Savisaar lahkus sealt 2001. aastal kui asus esmakordselt Tallinna linnapeaks, kus püsis 2004. aastani. Antud aastatel toimusid ka aktiivsed arutelud Eesti liitumiseks Euroopa Liiduga, mis 2004. aastal sai ka teoks.

2003. aastal toimusid X Riigikogu valimised, kus Keskerakond, koos Edgar Savisaarega, saavutas taas võidu, kui kogus 25% häältest. Talle järgnes kohe 24% toetusega Res Publica erakond. President Arnold Rüütel andis valitsuse moodustamise õiguse Res Publica esimehele Juhan Partsile, kes ei kaasanud koalitsiooni Keskerakonda. 2004. aastal liitus valitsusega ka Andrus Ansip, kes pärast Meelis Atoneni tagasiastumist asus majandus- ja kommunikatsiooniministri kohale. Antud aastal toimusid Eestis esimesed Euroopa Parlamendi valimised, kus nii Keskerakond kui ka Reformierakond mõlemad said ühe koha. Valitsuse sisemiste vastuolude tõttu lagunes Juhan Partsi juhitud valitsus 2005. aastal, pärast mida astus ametisse Andrus Ansipi esimene valitsus, kuhu esmakordselt kaasati ka Edgar Savisaar ja Keskerakond. Savisaarest sai Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister. 2005. aastal toimusid ka kohalikud omavalitsuste volikogude valimised, kus Keskerakond kogus 25,48% häältest, talle järgnes 16,91% Eesti Reformierakond.

2007. aasta XI Riigikogu valimised võitis 27% toetusega Reformierakond ja Andrus Ansip. Keskerakond koos Edgar Savisaarega saavutas 26% suuruse toetuse. President Toomas Hendrik Ilves andis valitsuse moodustamise õiguse Andrus Ansipile, kes ei kaasanud Savisaart seekordsesse valitsusse. Enne oktoobri kuiseid valimisi, lasi 27. aprilli hommikul

Andrus Ansipi valitsus eemaldada Tallinnas Tõnismäel asuva Pronkssõduri mälestusmärgi, et see paigutata ümber Kaitseväe kalmistule. Avalikkuses oli mälestusmärk tuntud kui Nõukogude okupatsiooni ülistav monument ning seostus vene vähemusrahvuse traditsioonidega. Valitsuse andmetel asus monumendi all ka ühishaud, mis sooviti kalmistule ümber matta. Valitsuse tegevusest tulenevalt, tekkisid Tallinna tänavatel ulatuslikud kahe päevased rahutused, mis kujunesid vandaalitsemiseks. Mari Peegli ja Külli-Riin Tigassoon (2012) sõnul, langes sündmuste tulemusena eestivenelaste usaldus Eesti riigi vastu, kus oma hinna pidid maksma ka ettevõtted: kütusevedu Eesti Raudteel langes poole, puiduveedu kolmandiku võrra. 2007. aastal loodeti kasutusele võtta ka Euroopa Liidu ühisraha EURO, kuid valitsus ei suutnud täita vajalikke kriteeriume, mistõttu protsess jätkus.

Eestis jõudis 2008. aastal jõudis ülemaailmne majanduskriis haripunkti, mille tulemusena tekkis ühiskonnas suur hulk töötuid ning kannatada sai kogu ettevõtlus. Andrus Ansipi valitsus jäi aga endale kindlaks ning ei tunnistanud suurt kriisi: „Kui see on kriis ja krahh, siis ainult sellises kriisis ja krahhis ma tahksingi elada.” (Ansip 2008 viidatud Peegel, Tigassoon 2012 kaudu). Aasta hiljem, 2009. aastal, toimusid teised Euroopa Parlamendi valimised, kus Savisaare Keskerakond võitis kaks, ning Reformierakond ühe koha. 2009. aasta kohalikel omavalitsuse volikogu valimised võitis Keskerakond 31,5% häältega ning talle järgnes Reformierakond 16,7% häältega.

Edasise analüüsi lihtsustamiseks, olen võtnud 1998. – 2009. aastate Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare poliitilise konteksti tähtsamad sündmused kokku järgmises tabelis:

<b>Poliitikute 1998. – 2009. aastate tähtsamad sündmused</b>	
Ajaperiood	Põhisündmused
1998 – 2000	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 1998 - Andrus Ansip nimetati Tartu linnapeaks</li> <li>• 1998 - Edgar Savisaare Tallinna Linnavolikogu esimehe ametikohustused lõppesid</li> <li>• 1999 - Riigikogu IX ja kohalikud omavalitsuse valimised</li> <li>• 1999 - Edgar Savisaar läheb Riigikokku</li> </ul>
2001 – 2003	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 2001 - Edgar Savisaar lahkub Riigikogust ning hakkab Tallinna linnapeaks</li> <li>• 2002 - Toimuvad kohalikud omavalitsuse valimised</li> <li>• Aktiivsed arutelud Eesti liitumiseks Euroopa Liiduga</li> <li>• 2003 - X Riigikogu valimised</li> </ul>
2004 – 2006	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 2004 - Andrus Ansipist saab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi valitsuses</li> <li>• 2004 – Eesti liitub Euroopa Liiduga</li> <li>• 2004 – Euroopa Parlamendi valimised</li> <li>• 2005 – Juhan Partsi valitsus laguneb ning Andrus Ansip saab õiguse moodustada oma esimene valitsus</li> <li>• 2005 – Edgar Savisaarest saab majandus- ja kommunikatsiooniminister Andrus Ansipi valitsuses</li> <li>• 2005 – Kohalikud omavalitsuse valimised</li> </ul>
2007 – 2009	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sooviti kasutusele võtta EURO, kuid ei täidetud kriteeriume</li> <li>• 2007 – Pronksöö</li> <li>• 2007 – XI Riigikogu valimised</li> <li>• 2008 – Majanduskriis jõudis haripunkti</li> <li>• 2009 – Euroopa Parlamendi valimised</li> <li>• 2009 – Kohalikud omavalitsuse valimised</li> </ul>

### 3. Uurimisküsimused ja hüpotees

Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare puhul on 2011. aasta Riigikogu valimiste tulemuste põhjal tegemist Eesti populaarseimate poliitikutega, kes on lisaks ka omavahel aktiivselt konkureerivate erakondade esimehed. Pideva konkureeriva ja võimu taotleva käitumisega, on läbi aastate avalikus meedias levinud halvustavaid propagandalike avaldusi teineteise erakonna ja isiku suunas, eesmärgiga mõjutada avalikku arvamust. Taolise käitumise juures võib jääda demokraatia võtmeisik, rahvas, poliitikute vaateväljast kõrvale ning keskendutakse ühe enam vaid protseduurilistele otsustele. Kasutades eespool toodud demokraatia mudeleid, saab tõstatada antud töö jaoks mitmeid uurimisküsimusi. Liberaal-demokraatia teooriast tulenevad lähtuvad demokraatia mudelid vabaduse ja võrdsuse rakendamisest. Kaitsev demokraatia näeb demokraatiast eelkõige vahendit vabadusele, mis võimaldab kodanikel astuda vastu valitsusele ja kaitsta oma õigusi. Riigi roll on viidud minimaalseks ning valitsemine toimub kodanikest kaugemal. Arendav demokraatia seevastu rõhub aga demokraatiale kui võrdsuse vahendile, mille eesmärk on arendada kodanikke. Seega põhiideeks on suurem riik, kus valitsetakse eelkõige kodanike huvidest lähtuvalt. Mudelite juures on olulised ka erinevad demokraatia mõjutused, mis vormivad poliitilise süsteemi lõpliku struktuuri ja rakenduse. Eliidi mõjutuse keskmeks on ühiskonna võimu positsiooni omav eliit, kes surub tahaplaanile ühiskondlikud sotsiaalsed huvid ja vajadused. Pluralistlik mõjutus rõhub aga kodanike õigustele ja vabadusele ennast väljendada ning organiseeruda. Neopluralistlikus mõjutuses on valitsuses enam esindatud majanduslikud huvid. Uusparempoolsed mõjutused viitavad aga liigsele demokraatiale, mis on muutunud ühiskonnale ohuks. Toodud teooriate kontekstist lähtuvalt püstitan käesoleva bakalaureusetöö peamise hüpoteesi: **poliitikute võimupositsiooni vaheldumisega muutuvad ka nende demokraatiadiskursused.**

Antud hüpoteesi eesmärk on näidata, et võimupositsioonide muutumisega liiguvad poliitikute demokraatiadiskursused ühest mudelist teise. Kuna Andrus Ansip sisenes poliitikasse aktiivselt 1998. aastal, siis võib oletada, et tema avalikud esinemised olid rahvalähedasemad kui 2009. aastal, mil sai täis tema neljas aasta peaministrina. Seda põhjusel, et uue näona poliitikas, pidi Andrus Ansip võitma avalikkuse poolehoiu, kujundades endale riigimeheliku maine. Üksteist aastat hiljem võib eeldada, et poliitik on riigimeheliku maine juurest kaugenenuid ning püüab enam tegeleda protseduurilise demokraatiaga.

Samuti saab hüpoteesi abil kontrollida sama nähtust Edgar Savisaare poliitilises karjääris. 1998. aastal kuulus poliitik Riigikogu koosseisu, kuid vaatamata tema erakonna järgmiste valimiste võidule, ei andnud president Lennart Meri poliitikule valitsuse moodustamise võimalust. Aastani 2009, oli poliitik ja tema erakond valijate seas väga populaarne ning konkureeris vaid Reformierakonnaga. Ometi pole Edgar Savisaarel kordagi õnnestunud peaministrina moodustada valitsust ning on 2007. aastast keskendunud Tallinna linna juhtimisele. Seega pärast mitmeid tagasilööke, võib märgata ka poliitiku rolli muutumist avalikkuses üha populistlikumaks, mistõttu võib tema demokraatia mõiste sõnastamine olla kujunenud ebaselgemaks, kui see oli 1998. aastal.

Hüpoteesi kontrollimiseks ja analüüsi lihtsustamiseks, olen püstitanud lähtuvalt teooriate kontekstist järgmised uurimisküsimused:

- Milliste demokraatia mudelite ja mõjutustega seostub poliitikute diskursus? Millised on erinevused?
- Milline poliitiline kontekst on poliitikute diskursust kõige enam mõjutanud? Millised on erinevused?
- Kuidas on poliitikute diskursus ajas muutunud?

## **4. Uurimismeetod ja valim**

Käesolevas bakalaureusetöös kasutan Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraatiadiskursuste sõnastamiseks kombineeritud uurimismeetodit. Esiteks kasutan kvantitatiivset tekstianalüüsi, leidmaks teooriale tuginedes poliitikute sõnavara esinimesageduse. Seejärel lõpetan analüüsi kvalitatiivse uurimismeetodiga, täpsemalt kriitilise diskursuseanalüüsiga. Olen valinud antud meetodi, kuna selle abil on kõige parem uurida tunnuste esinemist uuritaval juhtumil ning kirjeldada uurimisprobleemi (Toloie-Eshlaghy; Chitsaz; Karimian; Charkchi 2011). Korrates ka Paul Chiltonit (2004: 3), siis olenemata poliitika iseloomust, varieerub see ümber diskursuse, mis tähendab, et poliitika ei saa toimida ilma keeleta. Seetõttu kasutan empiiriliste andmete kogumiseks kvalitatiivset meetodit. Kuna töös uuritava probleemi puhul on tegemist poliitilise diskursusega, kus on omased veenmised ja manipuleerimine oma ideede saavutamiseks, uurin kuidas diskursus seostub teksti tasandil laiemal poliitilise kontekstiga. Seetõttu kasutan töös kvalitatiivse uurimismeetodina kriitilist diskursuseanalüüsi, mille skeem on koostatud Norman Fairlough'i käsitluse põhjal ning viidud kooskõlla teoreetiliste lähtekohtadega.

### **4.1 Kriitiline diskursuse analüüs**

Peamine kriitilise diskursuse analüüsi tunnus on selle eesmärk, mis keskendub sotsiaalpoliitiliste juhtumite ja konteksti uurimisele, kus võrreldes diskursuseanalüüsiga omab suuremat tähendust teksti sotsiaalne kontekst. Brain Poole'i (2010: 1) sõnul on kriitiline diskursuseanalüüs erakordne lähenemine tekstile just tema laiemas sotsiaalses ja poliitilises tähenduses, kus keelekasutus ja kontekst on omavahelises vastastikususes suhtes. Seetõttu aitab kriitiline diskursuseanalüüs leida seoseid keelekasutuse ja võimu vahel (Laherand 2008: 325).

Tean A. Van Dijk (1995: 17) toob kriitilise diskursuse analüüsi peamise tunnuseks välja asjaolu, et tegemist on põhjendatud probleemi eesmärgil tekstide ja kõne uurimismeetodiga, mis lähtub kriitilisel lingvistikal, kriitilisel semiootikal ja üldisel sotsiaalpoliitilisel teadvusel. Seetõttu on kriitiline diskursuse analüüs suunatud probleemidele ja küsimustele, kus oluline on sotsiaalsete probleemide uurimine metodoloogiaga või teoreetilise lähenemisega. Kriitiline diskursuse analüüs annab just diskursuse ja ühiskonna vahelise suhte ülevaate, kus eriline tähelepanu on pööratud võimusuhtele, domineerimisele või ebavõrdsusele ning viisidele, kuidas sotsiaalseid grupe kujutatakse (Van Dijk 1995: 18). Samuti aitab kriitiline diskursuse

analüüs tuua esile varjatud tähendusi – eriti võimusuhetes, – mistõttu saab paljastada poliitilises diskursuses kasutatavaid võtteid.

Van Dijki käsitus põhjendab, et käesolevas töös kasutatavad kvalitatiivsed andmed on uurimise läbiviimiseks kriitilise diskursuse analüüsi põhjal asjakohane, kuna poliitiline diskursus peegeldab võimusuhteid, mida mõjutavad poliitilises diskursuses kasutatavad võtted. Seega annab kriitiline diskursuse analüüs võimaluse paljastada poliitikute varjatuid tähendusi, mis annavad vastuse uurimisprobleemile.

Käesolevas töös kasutatava kriitilise diskursuse analüüsi skeem on koostatud aga Norman Fairclough'i käsitluste põhjal. Fairclough'i (1989: 46) sõnul avaldub võim diskursuses võimusuhte kaudu, konkreetsemalt võimekate osalejate kontrollis mitte-võimekate toetuse ja piiramise üle. Oluline aspekt meetodi juures on teoreetiline argument, mis viitab sotsiaalsetele struktuuridele, mis on loogilises seoses sotsiaalsete tegevustega ning kus tekstid on seda tegevust väljendavad vormid (Fairclough 1989: 46). Poliitiline võim on Fairclough'i (1989: 46) sõnul järjest enam teostatud läbi tekstide, mistõttu on kriitilise diskursuse analüüsi peamiseks osaks just tekstianalüüs.

Kriitilise diskursuse analüüsis toob Fairclough (1989: 109) välja kolm peamist aspekti. Esiteks tekst, mis esitab informatsiooni ning loob ülejäänud suhted. Teiseks koostoime ehk tekstist väljenduv käitumine. Viimaseks sotsiaalne kontekst, mis seletab eelnevate aspektide suhete lõpptulemust. Seega saab praktiliseks teostamiseks kriitilise diskursuseanalüüsi jagada Fairclough'i käsitluse põhjal kolme etappi:

- Teksti kirjeldus
- Teksti ja interaktsiooni vahelise suhte tõlgendamine
- Interaktsiooni ja sotsiaalse konteksti vahelise suhte seletamine

Teksti kirjeldus keskendub teksti vormile, mille abil saab analüüsis välja tuua diskursuses kasutatava sõnavara, grammatika ja üldise struktuuri. Oluline on teksti kirjelduse abil leida tekstipõhise analüüsi ja tekstiülese diskursuse vaheline seos (Fairclough 1989: 110). Teksti ja interaktsiooni vahelise suhte tõlgendamises saab vaadelda teksti ja sotsiaalse struktuuri vahelist seost, ehk viia teksti kirjelduses leitud sõnavara kokku kasutatava teoreetilise põhjaga (Fairclough 1989: 142). Viimases etapis ehk interaktsiooni ja sotsiaalse konteksti vahelise suhte seletamises, vaadeldakse diskursust kui osa sotsiaalsest protsessist, mis näitab, kuidas on diskursusega kindlaksmääratud sotsiaalne kontekst (Fairclough 1989: 163).

Kuna Fairclough'i sõnul on tema loodud kriitilise diskursuse skeem pigem juhend, kust võib vastavalt uurimisprobleemile vahele jätta erinevaid punkte, kasutan käesolevas bakalaureusetöös Fairclough'i skeemi järgmiselt:

a) Sõnavara: (Millised teoreetilisele põhjale vastavad sõnad tulevad poliitikute tekstidest esile)

1) Millist kogemuslikku väärtust sõnad omavad?

- Kas on ideoloogilist konteksti peegeldavaid sõnu?
- Milliseid ideoloogilisi tähendusi omistatakse sõnadele?

b) Kohalik sidusus, kus luuakse seos ütluse, loodud tähenduste ja tõlgenduste vahel. (Millise teoreetilise põhjaga seostub esitatud poliitiline tekst)

c) Sotsiaalsed tegurid ehk millised on võimusuhted erinevates situatsioonides. (Kuivõrd seostub poliitikute diskursus riigi poliitilise kontekstiga antud ajaperioodil)

Lähtuvalt Van Dijki ja Fairclough'i kriitilise diskursuseanalüüsi käsitlustest saab öelda, et valitud meetod on antud uurimisprobleemi analüüsiks asjakohane kuna käsitleb võimusuhte temaatikat erinevate klasside või gruppide vahel. Seega on antud meetodi uurimisvaldkonnaks poliitilise (või mõne muu) võimu rakendamine, mis on ka käesoleva bakalaureusetöö valdkonnaks. Poliitikute sõnavõtude põhjal saab analüüsida kuidas nad läbi tekstide oma poliitilist võimu teostavad. Kuna kriitiline diskursuseanalüüs vajab ka sotsiaalset ja ajaloolist tausta, on analüüsis oluline arvestada 1998.-2009. aastani Eesti siseriikliku poliitilist konteksti. Samuti on oluline viia kriitiline diskursuse analüüs kooskõlla teoreetiliste lähtekohtadega, mille abil on võimalik leida vastus käesoleva töö uurimisprobleemile.

## **4.2 Diskursuseanalüüsi skeem**

Võttes aluseks Norman Fairclough'i analüüsiskeemis eristatud analüüsi tasemed, olen kombineerinud käesolevas töös kasutatava analüüsi skeem. Fairclough'i tekstianalüüsi ja töös kasutatava teoreetilise ning empiirilise materjali põhjal kolme etappi. Esimene etapp toob välja teksti kirjelduse sõnavara põhjal. Töö teoreetilise materjali põhjal on koostatud väidete loetelu, mis struktureerib erinevate demokraatia tunnused demokraatia mudelite alusel kategooriatesse. Antud punktis kasutan kvalitatiivset diskursuseanalüüsi skeemi kvantitatiivselt, kuna nii on võimalik mõõta teksti sisus esinevaid elemente arvuliselt ning samuti annab taoline lähenemine edasisele analüüsile süstemaatilise aluse.

Teiseks etapiks on teksti ja interaktsiooni vahelise suhte tõlgendamine, kus vaatlen teksti ja sotsiaalsete struktuuride omavahelist seost. Analüüsis toon esimeses etapis leitud sõnavarale diskursiivsed näited poliitikute tekstidest, keskendudes analüüsis seega teoreetilistele mudelitele. Selle tulemusena raamistub poliitikute demokraatiadiskursused kindlatesse teoreetilistesse raamistikesse koos diskursiivsete näidetega. Skeemi viimases etapis vaatlen töö empiirilises kontekstis poliitikute sotsiaalset võimusuhet töö, mille tulemusena on võimalik leida sotsiaalsed mõjutused, mis võivad mõjutada poliitikute demokraatiadiskursuseid.

#### **4.2.1 Teksti kirjeldus sõnavara põhjal**

1) Poliitilise süsteemi määramine (demokraatia mudelile iseloomulike tunnuste le viitamine)

Antud punktis uurin kvantitatiivsel meetodil sõnavara, mille põhjal kirjeldavad poliitikud poliitilist süsteemi. Sõnavara kitsendamiseks kasutan analüüsis teoriast tuletatud demokraatia mudelile ja mõjutuste sõnavara põhjal koostatud kodeerimistabelit, mis stuktueerib demokraatlikud elemendid teoreetilise materjali põhjal kategooriatesse. See tähendab, et poliitikute sõnavara kasutuse analüüsimisel tuleb arvestada tunnuseid, mis viitavad teoreetilisest lähtekohtadest tuletatud sõnadele. Analüüsi tulemusena on võimalik mõõta teksti sisu esinevaid teoreetilisi demokraatia elemente, millest lähtuvalt saab edasises töös täpsemalt kirjeldada poliitikute demokraatiadiskursust. Analüüsis kasutatav sõnavara leidmine on esitatud järgnevalt:

##### **A) Kaitsev demokraatia**

1 – Viitab valitsemisele kodanike huvides, mis tagab indiviidi kaitse valitsuse ülekohtu eest

2 – Viitab vabadusele kõneleda, väljendada, organiseeruda, hääletada ja uskuda, mis annab tagab ka poliitilise võrdsuse ja õigluse.

3 – Viitab indiviidi võimalikule vabadusele; individ ise vastutab oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest

4 – Viitab väikemale riigile

##### **B) Arendav demokraatia**

5 – Viitab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamisele; arenenud kodaniku loomele

6 – Viitab ühiskondlikule võrdsusele

7 – Viitab võrdsele ja kollektiivsele arengule ning vabadusele

8 – Viitab rohkemale riigile

### **C) Arendav ja kaitsev demokraatia**

9 – Viitab konstitutsiooni ülimuslikkusele

10 – Viitab konkureerivale vabaturumajandusele ja kapitalismile

### **D) Eliidi mõjutus**

11 – Viitab parimale ja professionaalsele poliitikale; demokraatia kui professionaalide võim

12 – Viitab eliidi poliitilisele võrdsusele ja nende huvide konkurentsile

### **E) Pluralistlik mõjutus**

13 – Viitab poliitilisele liberalismile; vabadus ja õigus väljendusele ning organiseerumisele

14 – Viitab ühiskondlikule konsensusele ja mitmekesisusele

### **F) Neopluralistlik mõjutus**

15 – Viitab majanduslikele ja riiklikele huvidele

16 – Viitab valitsusele kui vahelülile ettevõtete ja riigi vahel

### **G) Uusparempoolse mõjutus**

17 – Vihjab liigest pluralismist tulenevale negatiivsele demokraatiale

18 – Vihjab riigi ja vabaturumajanduse lahususele; riigi minimaalne sekkumine majandusse

19 – Vihjab individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele

20 – Vihjab ideoloogiast lähtuvale valitsusele

#### **4.2.2 Demokraatia tähenduse diskursiivne teoreetiline tõlgendus (teoreetilise sõnavara sidumine teoreetiliste mudelitega poliitikute diskursuse põhjal)**

Antud punktis võtan analüüsi esimeses etapis (teksti kirjeldamine sõnavara põhjal) domineerinud kvantitatiivsed teoreetilised elemendid ning leian sellele valimis kasutatavatest poliitilike tekstidest kvalitatiivsed, kindla demokraatia mudeliga seostuvad näited nende erinevatel võimupositsioonidel. Välja toodud kvalitatiivsed näited põhjendavad, miks diskursus seostub just ühe või teise töö teoreetilise aspektiga. Näiteks saab öelda, kui poliitiku tekstist leiab viiteid parimale ja professionaalsele poliitikale, siis see seostub eliidi mõjutusega, mille idee soosib poliitilise eliidi valitsemist. Kuna kasutan analüüsi läbiviimisel eelnevalt leitud kvantitatiivseid andmeid, siis ka siine analüüs on mõjutatud kvantitatiivselt nendest andmetest.

#### **4.2.3 Demokraatiadiskursuste seostumine poliitilise kontekstiga (raamistatud demokraatiadiskursuste ja poliitilise konteksti omavaheline suhestumine)**

Antud punkti läbiviimisel lähtun töös väljatoodud poliitilisest kontekstist ja eelnevate analüüsi etappide tulemustest. Siinses analüüsis vaatlen poliitikute diskursust koos töös kasutatava poliitilise kontekstiga, mille põhjal on võimalik seletada diskursuse eripärasid ehk miks üks või teine demokraatia mudel või mõjutus tõuseb antud ajahetkel esile. Tulemuste väljatoomise lihtsustamiseks jaotan analüüsi, vastavalt poliitikute võimupositsioonidele, ka siin etapis erinevateks aastateks. Analüüsi lõpptulemuse abil peaks olema võimalik põhjendada poliitikute diskursuse eripärasid vastavalt poliitilisest kontekstist. Näiteks kui poliitiku tekst seostub eliidi mõjutusega, saab seda põhjendada poliitilise maastiku ebastabiilsuse ja liigse mitmekesisuse tulemina.

### **4.3 Valim**

Käesolevas bakalaureusetöös kasutatav juhuvalim moodustub 1998. kuni 2009. aastani üle-Eestilistest päevalehtedes Postimees ja Eesti Päevaleht ilmunud artiklitest, milles leidis kajastamist Edgar Savisaare või Andrus Ansipi nimi. Seetõttu koosneb valim erinevatest uudistest, intervjuudest, kõnedest ja arvamuskirjutistest, millest osad on ka poliitikute enda

kirjutatud. Valimis kasutavad artiklid on kogutud 2012. aastal Nordic Space uurimisrühma poolt, kelle eesmärgiks oli võrrelda Eesti poliitilise mudeli seostumist Põhjamaade mudeliga.

Eesti Päevalehe ja Postimehe puhul on tegemist üle-riigiliste päevalehtedega, mille kogu tiraaž avaldab olulist mõju Eesti avalikkusele: Eesti Ajalehtede Liidu 2011. aasta märtsi kuu andmetel on Postimehe tiraaž 58 200 ning Eesti Päevalehel 27 100 ([www.eall.ee](http://www.eall.ee) 2012). Samuti on oluline märkida, et kahe ajalehe auditooriumid katavad erineva sissetulekute ja eluviisidega kodanike kuna päevalehtede mõjuvälja kuuluvad koos koos SL Õhtulehe auditooriumiga 75-83% eestlastest (Integratsiooni monitooring 2008: 121). Analüüsis kasutan valitud kahte ajalehte selleks, et saada laialdasem ülevaade poliitikute sõnavõttudest ja sellega ka leida objektiivne lahendus analüüsitava probleemile.

Valimina kasutan 81 artiklit, mis ilmusid ajavahemikus 1998. aastast kuni 2009. aastani. 44 artiklit pärineb Postimehest ning 36 artiklit Eesti Päevalehest. Andrus Ansipi valimi moodustab 35 artiklit, millest 22 on Postimehest ning 13 on Eesti Päevalehest. Antud valim on kujunenud taoliseks, kuna Eesti Päevaleht ei kajastanud Ansipi artikleid enne 2002. aastat. Samuti ei leidnud poliitikut palju kajastamist 1998 ja 1999 aasta Postimehes. Edgar Savisaare valimi moodustab 46 artiklit, millest 22 on valitud Postimehest ning 23 Eesti Päevalehest. Taoline erinevus tuleneb valimist, kus puuduvad 2009. aasta Postimehe kajastused Edgar Savisaarest. Valimi moodustamise põhimõtteks on kaasata igast aastast mõlema poliitiku kohta juhuslikult 4 artiklit, millest 2 on pärit Postimehest ning 2 Eesti Päevalehest (juhul kui üks leht ei anna kahte allikat, kasutan teisest lehest 4 allikat kui võimalik). Taoline valimi jagunemine peaks ajas andma konkreetsema hinnangu poliitikute demokraatiadiskussuste kohta.

## **5. Tulemused**

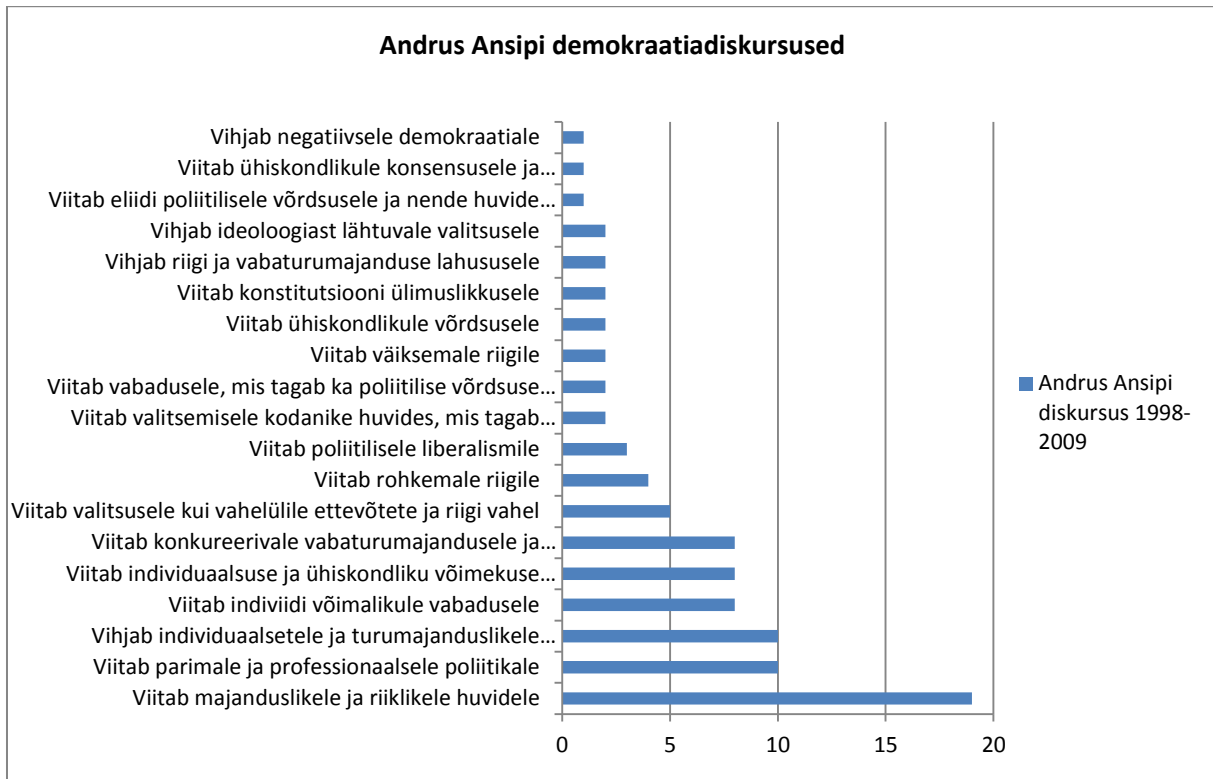
Käesolevas peatükis toon kriitilise diskursuseanalüüsi skeemile vastavalt välja analüüsi tulemused. Esiteks vaatlen teksti kirjeldust sõnavara põhjal, kus toon välja kvantitatiivse tekstianalüüsi analüüsiskeemile tuginedes sõnad, mida poliitikud on kasutanud demokraatia kirjeldamiseks. Järgmisena toon välja leitud sõnavara ja töö teoreetilise materjali vahelise seose, mis raamistab poliitikute demokraatia tähenduse ning annab sellele teoreetilise tõlgenduse. Tulemuste osa viimase punktina seostan raamistatud demokraatiadiskursuste töös kasutatava poliitilise kontekstida, mis aitab mõista ja analüüsida demokraatiadiskursuste kasutamist ja selle muutumist ajas.

### **5.1 Teksti kirjeldus sõnavara põhjal – demokraatia kirjeldamiseks kasutatavad sõnad**

Antut peatüki eesmärk on leida kvantitatiivsel tekstianalüüsi meetodil (vaata ptk 3.2.2 kodeerimistabel) poliitikute demokraatiadiskursustest teoreetilise materjaliga seostuvate sõnade esinemissagedus. Uurin millised kodeerimistabeli viiteid esinevad tekstides aastate lõikes kõige enam. Analüüsi läbiviimiseks olen töö valimi jaotanud poliitikute näol erinevatesse ajaperioodidesse vastavalt nende poliitilisele positsioonile (vaata ptk 2). Esmalt toon välja Andrus Ansipi tekstidest leitud sõnavara perioodidel 1998-2004, 2005-2005 ja 2005-2009. Seejärel toon välja Edgar Savisaare tekstidest leitud sõnavara perioodidel 1998-1999, 2000-2001, 2001-2004, 2005-2007 ja 2007-2009.

## 5.1.1 Andrus Ansipi teksti kirjeldus sõnavara põhjal

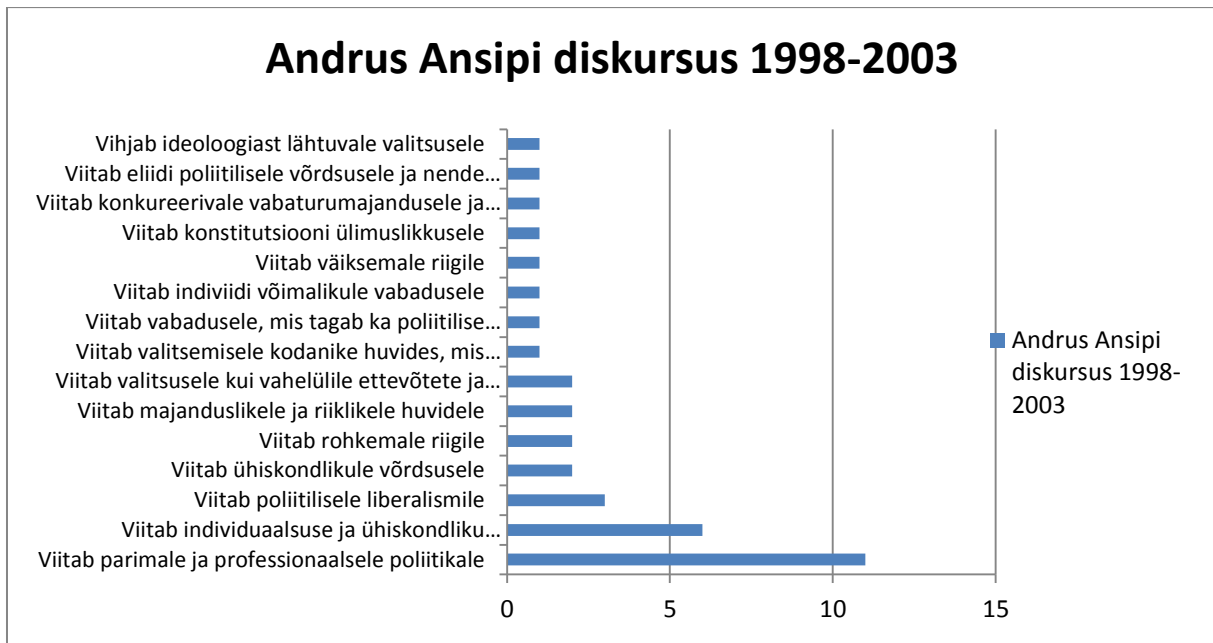
### 5.1.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi demokraadiadiskursused



Joonis 1: Andrus Ansipi teksti kirjeldus 1998 - 2009

Eelkõige leiab käesoleva töö Andrus Ansipi ajaperioodi sõnavaras viiteid majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele. Samuti on märgatavalt esinenud viiteid individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele, professionaalide poliitikale, indiviidi võimalikule vabadusele, individuaalsele ja ühiskondliku võimekuse arendamisele ning konkureerivale vabaturumajandusele ja kapitalismile.

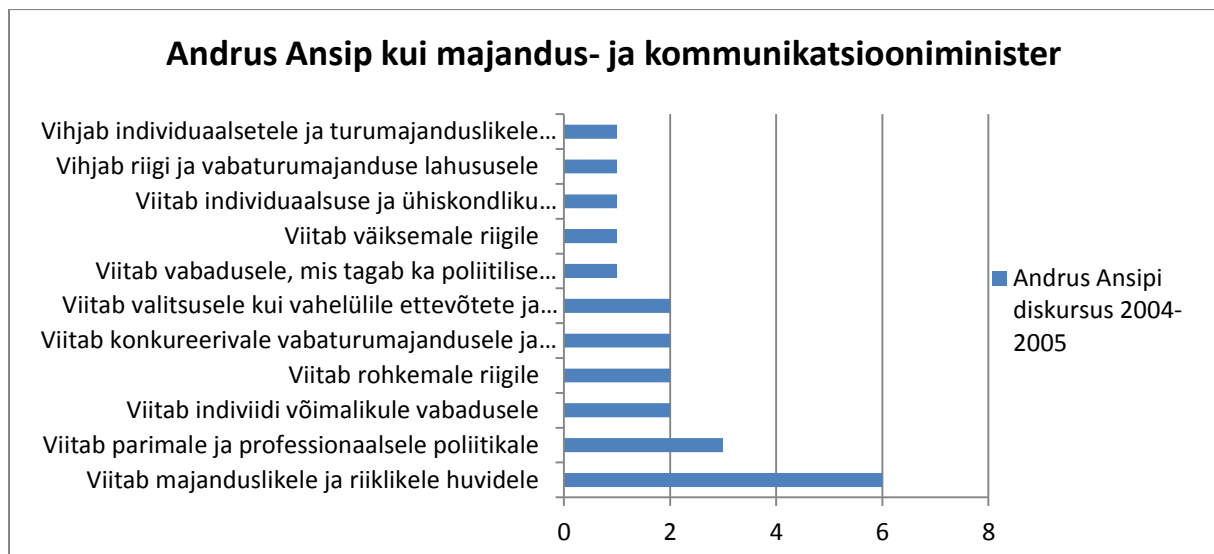
### 5.1.1.2 1998-2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea



Joonis 2: Andrus Ansipi teksti kirjeldus Tartu linnapeana 1998 - 2003

Ajaperioodil 1998.- 2000. aastani, mil Andrus Ansipi oli Tartu linnapea, võib märgata tema tekstidest kõige enam viiteid parimale ja professionaalsele poliitikale, mis seostub eliidi mõjutusega. Samuti saab märgata viiteid valitsemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamise ning mis seostub arendava demokraatia mudeliga: *...on saabunud aeg teha midagi ühiskonna heaks*'' (Postimees 14.09.1998).

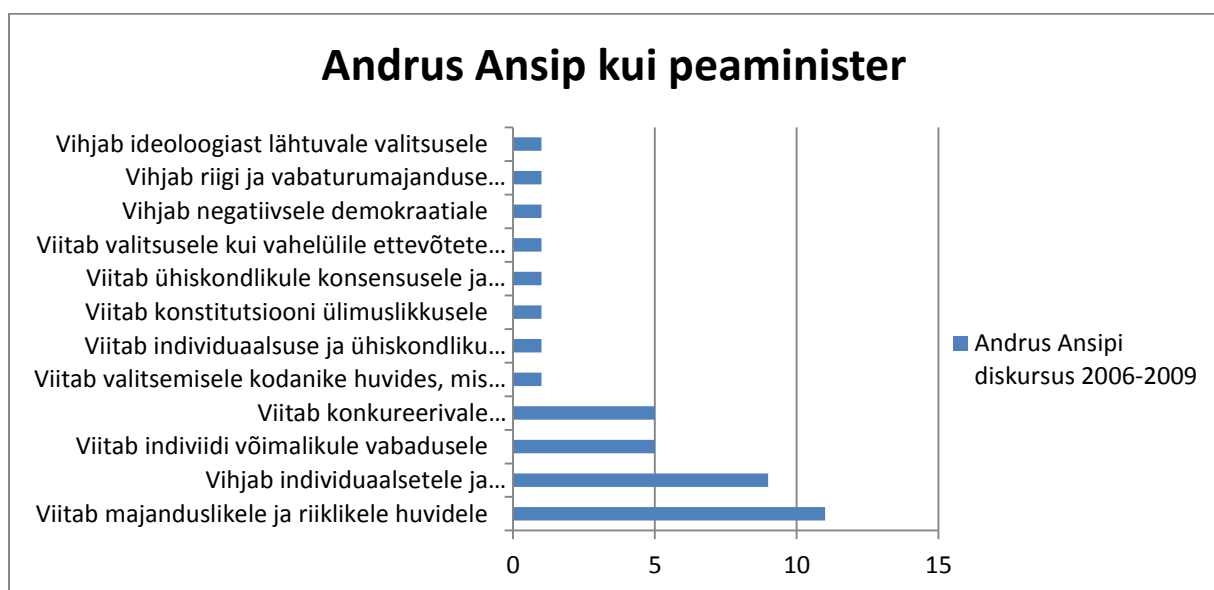
### 5.1.1.3 2004-2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister



Joonis 3: Andrus Ansipi teksti kirjeldus majandus- ja kommunikatsiooniministrina 2004 - 2005

Ajaperioodil 2004-2005, mil Andrus Ansip oli Eesti Vabariigi majanduse- ja kommunikatsiooniminister, saab märgata tema tekstidest kõige enam viiteid majanduslikele ja riiklikele huvidele eelistamisele kodanike huvist, mis seostub neopluralistliku mõjutusega: „Tähtis on hoopis majanduskasv ja edasine areng, nii Eestis kui kogu Euroopas.” (Postimees 21.05.2004).

### 5.1.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister

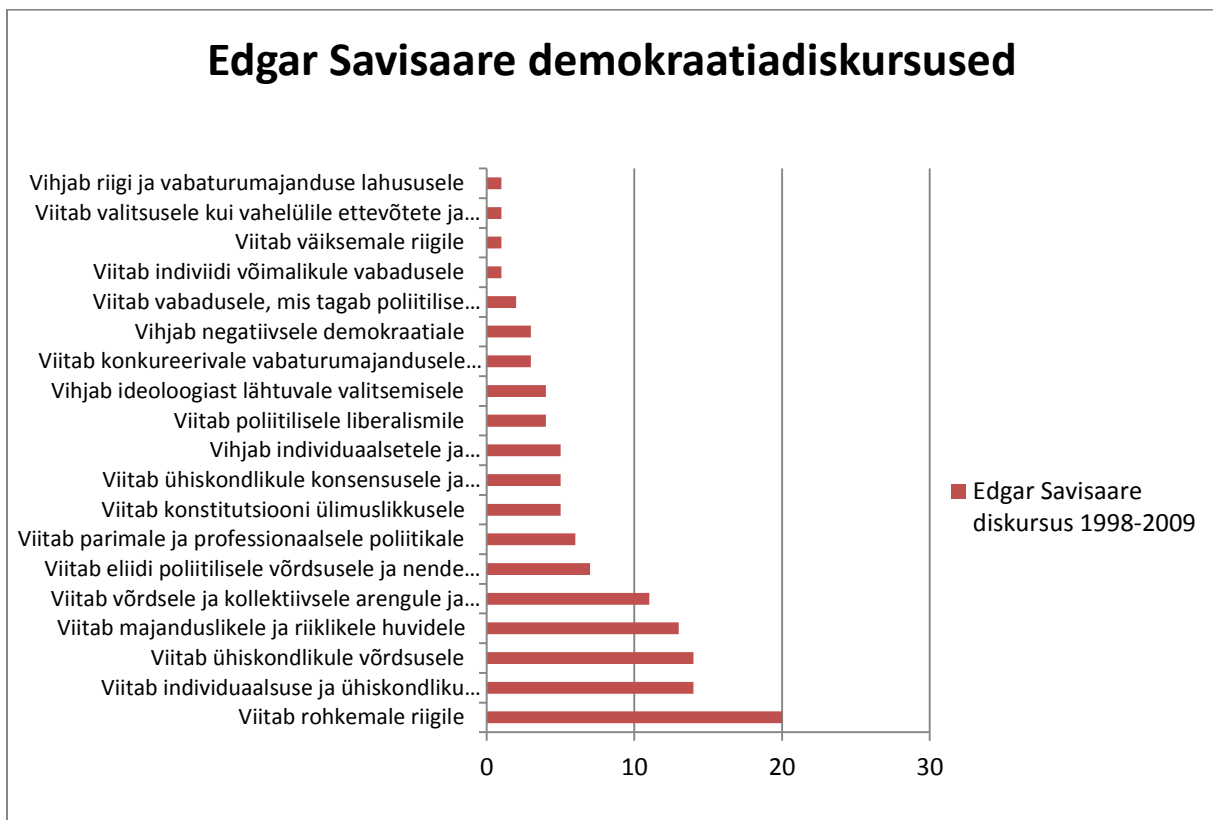


Joonis 4: Andrus Ansipi teksti kirjeldus peaministrina 2006 - 2009

Ajaperioodil 2006 – 2009, mil Andrus Ansip oli Eesti Vabariigi peaminister, võib tema tekstides märgata kõige enam viiteid majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele, mis seostub neopluralistliku mõjutusega; ning viiteid individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele, mis seostub uusparempoolse mõjutusega: „*Jõukus kasvab ainult siis, kui kasvab majandus. Majandus kasvab siis, kui meil on jätkuvalt soodsad tingimused ettevõtlusega tegelemiseks. See tähendab paindlikumaid võimalusi töajuturul, lihtsalt ja läbipaistvat ettevõtlussüsteemi, aga see tähendab ka praeguse ettevõtte tulumaksusüsteemi säilimist olemasoleval kujul.*” (Postimees 09.01.2007).

## 5.1.2 Edgar Savisaare teksti kirjeldus sõnavara põhjal

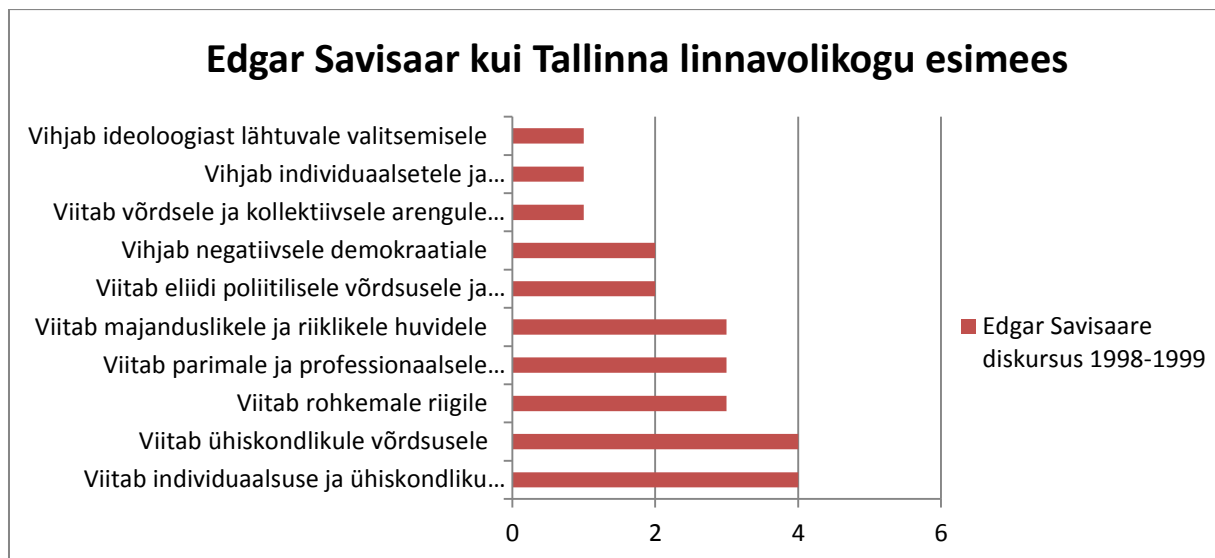
### 5.1.2.1 1998 – 2009: Edgar Savisaare demokraatiadiskursused



Joonis 5: Edgar Savisaare teksti kirjeldus 1998 - 2009

Vaadeldes Edgar Savisaart kui poliitikut ajaperioodil 1998 – 2009, jääb silma eelkõige viide rohkemale riigile. Samuti viitab poliitik oluliselt valitsemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arenemise; viitab ka võrdsele ja kollektiivsele arengule, majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele ning leiab enam viiteid ka võrdsele ja kollektiivsele arengule.

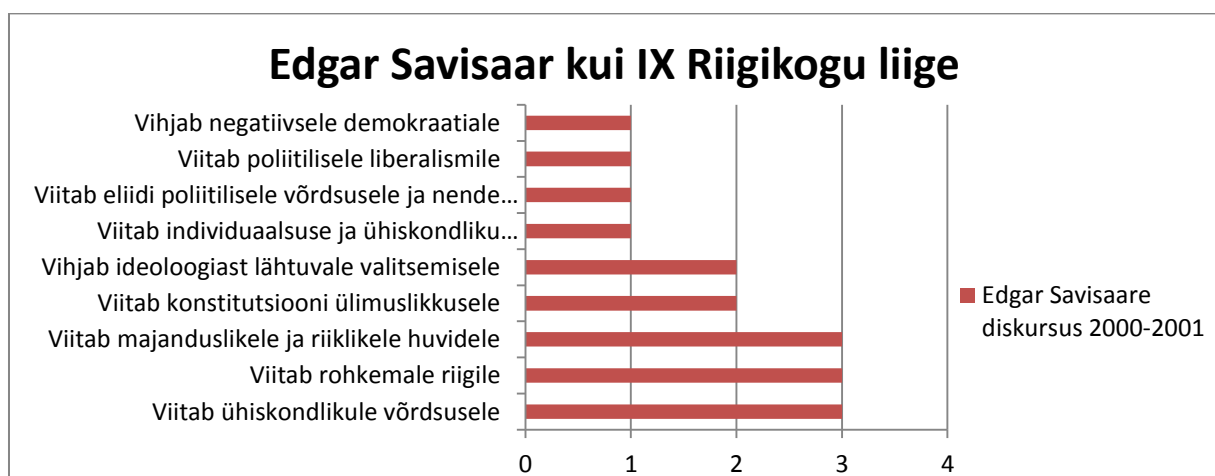
### 5.1.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees



Joonis 6: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnavolikogu esimehena 1998 - 1999

Perioodil 1998 – 1999, kui Edgar Savisaar oli Tallinna linnavolikogu esimees, saab märgata tema tekstidest kõige enam viiteid valitsemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamise; ning viiteid ühiskondlikule võrdsusele: „*See on küsimus sellest, kuidas vähendada varanduslikku kihistumist ning soodustada jõuka keskklassi teket. Majanduslikult jõukas keskklass on riigi kestmise alus.*” (Postimees 11.02.1999). Mõlemad viited seostuvad arendava demokraatia mudeliga. Lisaks saab märgata poliitiku tekstides ka viited rohkemale riigile (arendav demokraatia), professionaalsetele poliitikutele (eliidi mõjutus) ning viited majanduslikele ja riiklikele huvidele (neopluralistlik mõjutus).

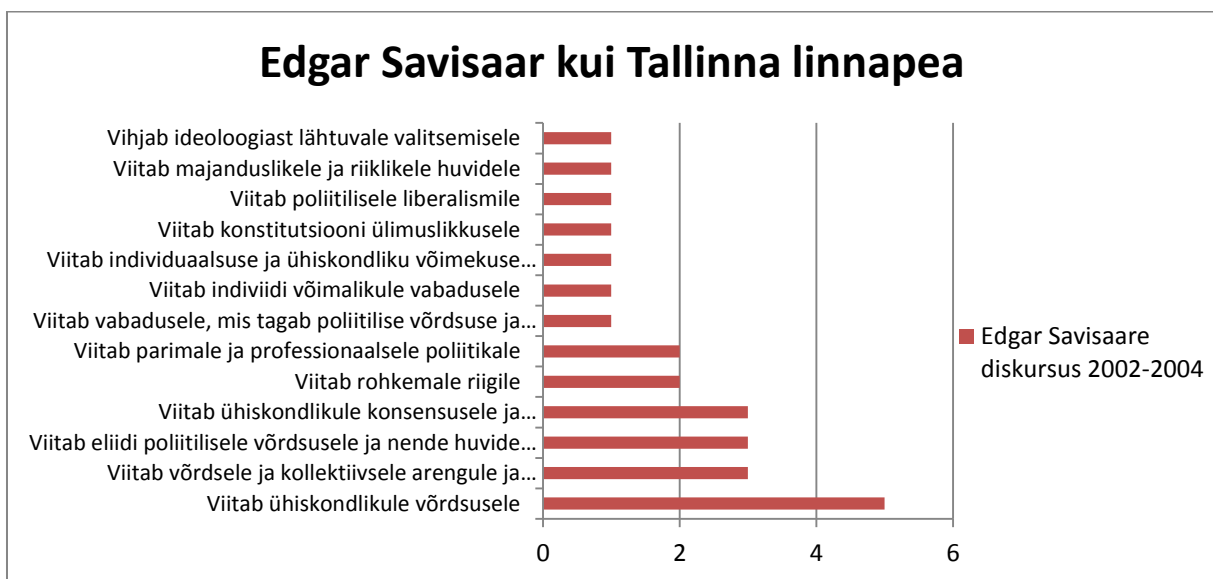
### 5.1.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige



Joonis 7: Edgar Savisaare teksti kirjeldus IX Riigikogu liikmena 2000 - 2001

Ajaperioodil 2000 – 2001, mil Edgar Savisaar oli Eesti Vabariigi IX Riigikogu liige, domineerisid tema tekstides viited ühiskondlikule võrdsusele, rohkemale riigile (arendav demokraatia) ning majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele (neopluralistlik mõjutus): „Mulle võidakse nüüd ette heita, et ka Keskerakond toetas maksuvaba miinimumi suurendamist ja on teinud ettepanekuid maksuvabastuste andmiseks paljulapselistele peredele ning et nende ettepanekute rakendamine oleks toonud kaasa maksukoormuse vähenemise. See on õige. Kuid Keskerakond tegi ka juba mitu aastat tagasi ettepaneku astmelise tulumaksu taastamiseks.” (Eesti Päevaleht 25.09.2000).

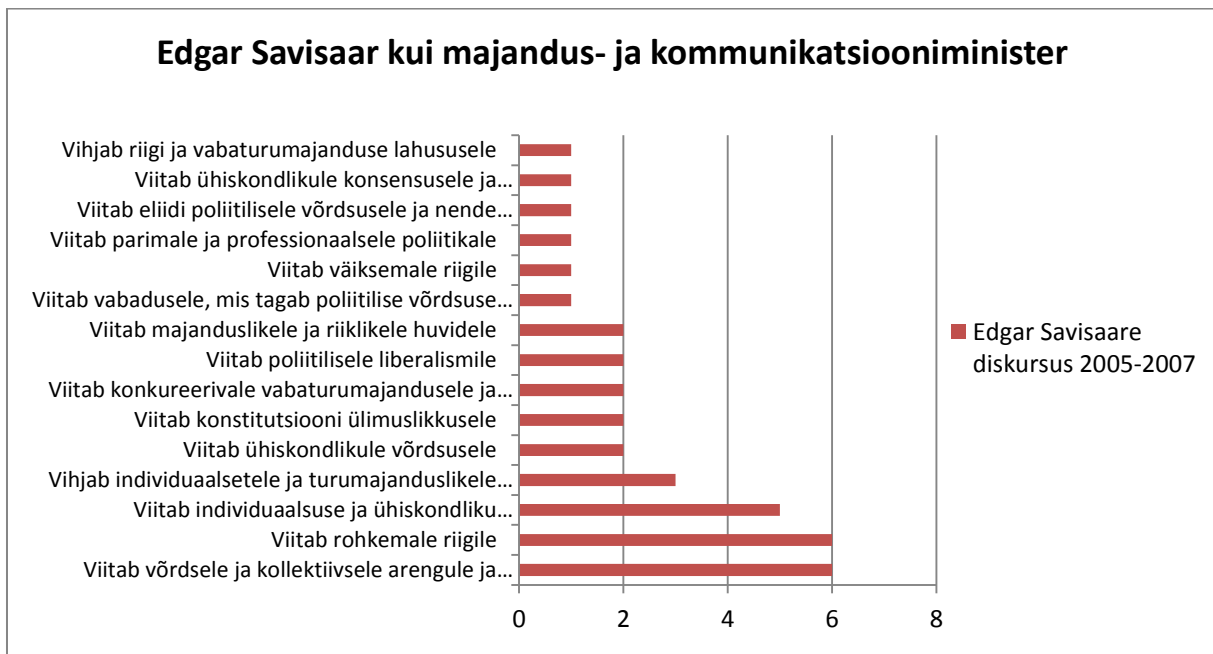
#### 5.1.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea



Joonis 8: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnapeana 2002 - 2004

2002 – 2004 ajaperioodil, mil Edgar Savisaar oli Tallinna linnapea, võib tema tekstidest märgata eelkõige viiteid ühiskondlikule võrdsusele, mis seostub arendava demokraatia mudeliga. Samuti jäävad silma viited võrdsele ning kollektiivsele arengule ja vabadusele (arendav demokraatia), eliidi poliitilisele võrdsusele ja nende huvide konkurentsile (eliidi mõjutus) ning viited ühiskondlikule konsensussele ja mitmekesisusele (pluralistlik mõjutus): „Eesti rikkad elavad võrreldes Eesti vaestega hoopis paremini kui enamikus teistes Euroopa riikides. Vahe Esimese ja Teise Eesti vahel ei suurene mitte ainult materiaalselt, vaid ka mentaalselt.” (Postimees 08.01.2004).

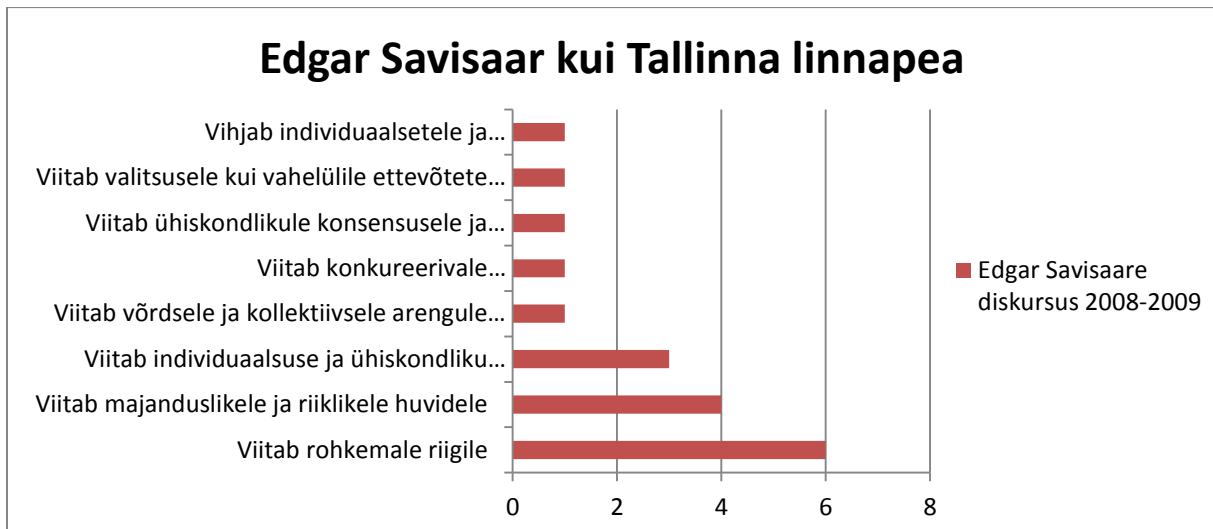
### 5.1.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister



Joonis 9: Edgar Savisaare teksti kirjeldus majandus- ja kommunikatsiooniministrina 2005 - 2007

Ajaperioodil 2005 – 2007, mil Edgar Savisaar oli Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister, võib märgata poliitiku tekstides eelkõige viiteid võrdsele ja kollektiivsele arengule (arendav demokraatia), rohkemale riigile (arendav demokraatia) ja viiteid valitsemisele kodanike huvides, mis tagaks individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamise (arendav demokraatia).

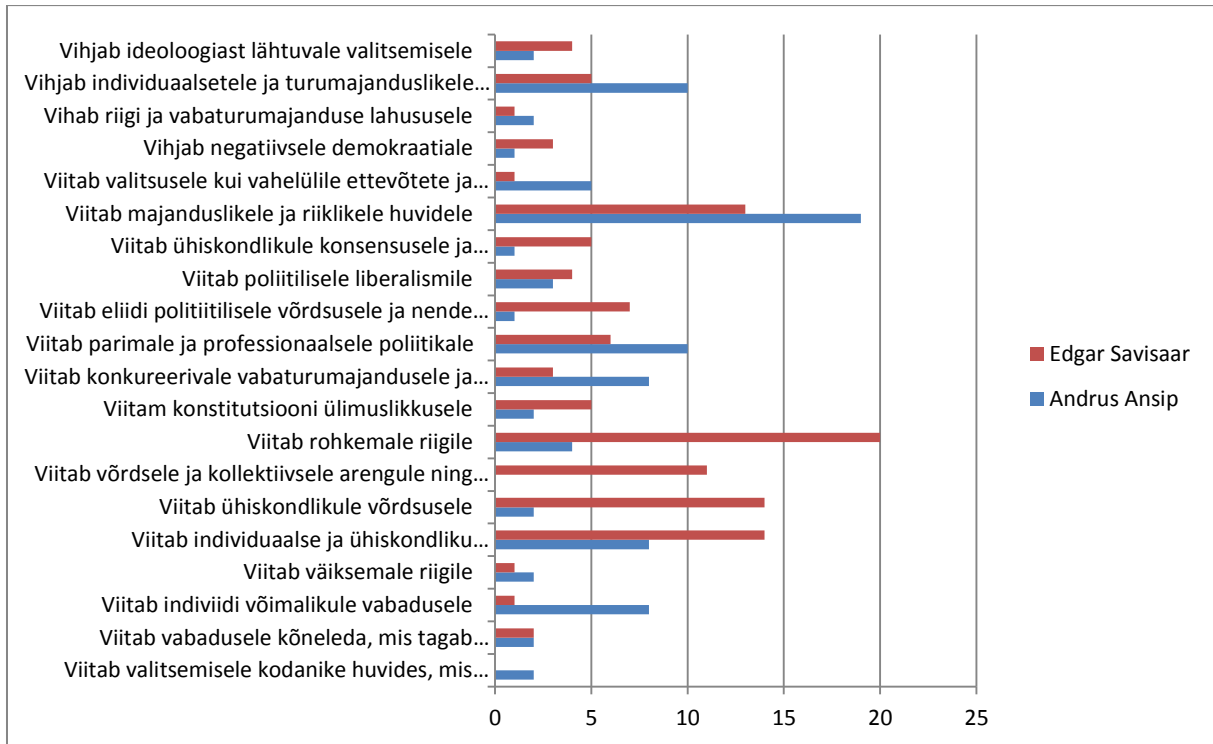
### 5.1.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea



Joonis 10: Edgar Savisaare teksti kirjeldus Tallinna linnapeana 2008 - 2009

Edgar Savisaare kui Tallinna linnapea perioodil 2008 – 2009 tekstides jääb silma peamiselt viited rohkemale riigile (arendav demokraatia) ning majanduslike ja riiklike huvide eelistamine (neopluralistlik mõjutus): „*Riigi ülesanne on aga siiski luua ettevõtlusele soodsaid tingimusi ning praegu on õige aeg sekkumiseks, osalemiseks, suunanäitamiseks.*” (Postimees 03.06.2008).

### 5.1.3 Poliitikute sõnavara võrdlus ajaperioodil 1998 - 2009



Joonis 11: Poliitikute teksti kirjelduse võrdlus 1998 - 2009

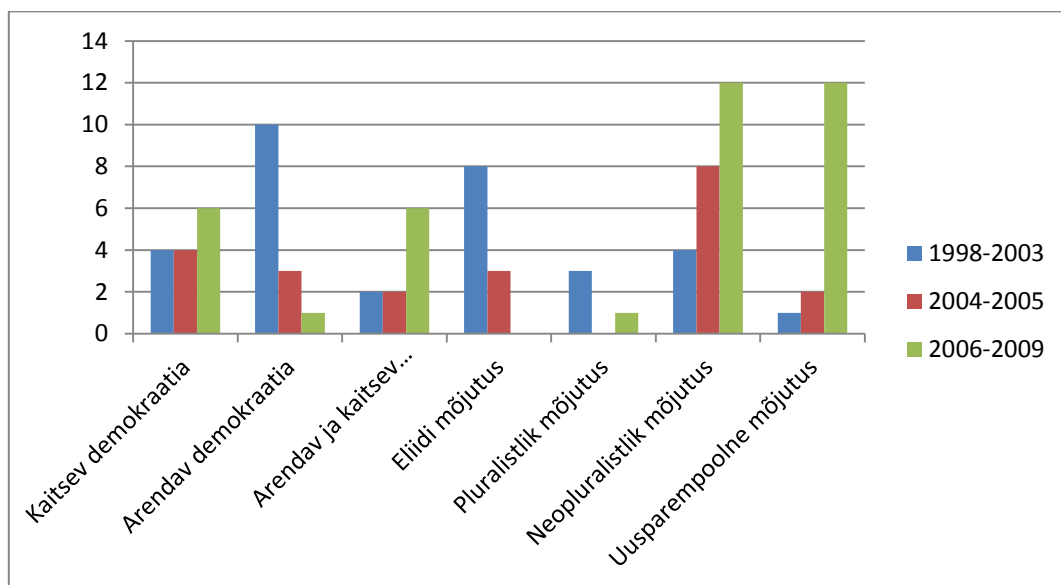
Kahe poliitiku sõnavara võrdluses ajaperioodil 1998 – 2009 saab märgata suuri erinevusi viitamisel ühiskondlikule võrdsusele ja kollektiivsele arengule ning rohkemale riigile, mille viited Edgar Savisaare diskursuses domineerivad, kuid Andrus Ansipi tekstides omavad väiksemad rolli. Seevastu omab Ansipi tekstides peamist rolli viited majanduse ja riiklike huvide eelistamisele ning viited individuaalsete ja turumajanduslike väärtustele, millest esimest viidet võib märgata ka Savisaare diskursuses, kuid teist viidet mitte nii oluliselt. Kui vastavalt kodeerimistabelile liita mudelite ja mõjutuste viited kokku, on võimalik võrrelda poliitikute vahelist diskursust konkreetsemas teoreetilises raamistikus, millega tegeleb järgmine peatükk.

## 5.2 Demokraatia tähenduse diskursiivne teoreetiline tõlgendus

Käesolevas peatükis vaatlen eelnevalt (vaata ptk 4.1) leitud poliitikute sõnavara seostumist töös kasutatava teoreetilise materjaliga, kasutades selleks kriitilist diskursuseanalüüsi. Antud peatüki puhul on tegemist eelmise peatüki üldistusega, kus koondan demokraatiadiskursuste elemendid demokraatia mudelite alla koos poliitikute diskursiivsete näidetega. See tähendab, et jätkan kvalitatiivselt eelnevalt tehtud kvantitatiivset analüüsi samade kategooriate alusel. Seega uurin milline teoreetiline tõlgendus sobib kõige paremini poliitikute demokraatia raamistamiseks tekstides leiduva sõnavara alusel. Sellest tulenevalt on võimalik raamistada poliitikute demokraatia sõnavara teoreetiliste mudelite ja mõjutustega. Ka siin olen töö valimi jaotanud poliitikute näol erinevatesse ajaperioodidesse vastavalt nende poliitilisele

### 5.2.1 Andrus Ansipi demokraatia sõnavara raamistamine ja teoreetiline tõlgendus

#### 5.2.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi demokraatiadiskursused



Joonis 12: Andrus Ansipi demokraatiadiskursuste teoreetiline raamistik 1998 - 2009

Kui vaadelda kõikide aastate võrdluses Andrus Ansipi diskursust vastavalt kodeerimistabelile, siis leiab, et kui Tartu linnapeana domineeris poliitiku diskursuses arendava demokraatia mudel, siis igal järgneval perioodil on antud mudeli sõnavarale viitamine vähenenud ning 2006 – 2009 ajaperioodil tõsis domineerivaks kaitsva demokraatia mudel. Samuti võib eelnevale analüüsile tuginedes öelda, et Tartu linnapeana mõjutas Ansipit eelkõige eliidi mõjutus ning vähemal kujul ka neopluralistlik ja pluralistlik mõjutus. Taas saab aga märgata,

et võimupositsioonide vahetamisega tõsis domineerivaks neopluralistlik mõjutus koos uusparempoolse mõjutusega, mis on seotud eelkõige diskursuses leitud majandusele viitamisega. Peaministri positsiooni jõudes ei saa enam märgata linnapea ametis domineerinud eliidi mõjutust. Seega võib analüüsist lähtuvalt tuua järgnevas tabelis välja Andrus Ansipi demokraatiadiskursused:

<b>Andrus Ansipi demokraatiadiskursused</b>	
<b>Ajaperiood</b>	<b>Domineeriv mudel ja mõjutused</b>
1998-2003	Arendav demokraatia mudel Eliidi mõjutus <i>(Neopluralistlik mõjutus)*</i> <i>(Pluralistlik mõjutus)*</i>
2004-2005	Kaitsev demokraatia mudel Neopluralistlik mõjutus <i>(Eliidi mõjutus)*</i>
2006-2009	Kaitsev demokraatia mudel Neopluralistlik mõjutus Uusparempoolne mõjutus <i>(Konkureeriv vabaturumajandus)**</i>

\* - vähemal määral mõjutab

\*\* - Viitab nii arendavale kui kaitsvale demokraatia

### **5.2.1.2 1998 – 2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea**

1998 – 2003 ajaperioodil, mil Andrus Ansip oli Tartu linnapea, võib märgata poliitiku tekstidest kõige enam kahte peamist mõjutajat. Esiteks viitab poliitik oluliselt parimale ja professionaalsele poliitikale: *Tartus viimati toimunud linnapea vahetuses ei näe ma võimuvõitluse sugemeid. Polnud rivaalitsemist erinevate rühmituste vahel. Reformierakond on Tartus väga ühtne ja otsus vahetada linna juhti tehti samuti üksmeelselt.*'' (Postimees 14.09.1998). *„Viimase üheksa aasta jooksul on Tallinnas olnud kaheksa linnapead, üheksas on tulemas. Kindlasti ei tule sage võimuvahetus ühelegi linna ega riigi arengule kasuks.*'' (Postimees 10.12.2001). Taolist viitamist võib seostada eliidi mõjutusega, kus demokraatlik

poliitiline võrdsus leiab aset võimupositsioonil oleva eliidi omavaheliste arvamuste konkureerimisel või kooskõlas. Ansipi diskursusest saab leida seoseid viitamisest poliitilisele eliidile, kelle kogemus viib riik või linna edasi. Samuti võib märgata poliitiku diskursusest, et rahval on võimalik valimistega määrata, mis eliit pääseb juhtivale võimupositsioonile, kuid ei suuda muuta võimu jaotumist eliidi. „*Valijate tugev toetus lubas meil keskenduda linnaelu edendamisele ning hoidis ära mujal Eestis nii tavaliselt mõttatud võimumängud.*” (Postimees 18.10.2002). „*Ehk suudab uus valitsus taastada ka usalduse riigi ja rahva vahel*” (Eesti Päevaleht 17.01.2002). „*Üks variant on see, et kui juhuslikult novembris üldkogu mind valib esimeheks, siis uus erakonn esimees oleks palgaline esimees. /---/ Aga ma ei pea seda õigeks. See võib kesta ainult lühikest aega. See ei ole tänapäevane läänelik demokraatia.*” (Eesti Päevaleht 09.09.2004). Seega võib Andrus Ansipi linnapea perioodil 1998. – 2004. aastani märgata poliitiku demokraatiadiskursustes eliidi mõjutust, kus poliitiline võrdsus leiab aset kindlate eliidi gruppide vahel, kelle seast rahvas valib võimule pääseva grupi.

Teiseks võib märgata poliitiku tekstidest viiteid valitusemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamise: „*Linnapeana tahaksin ma töötada eelkõige linna heaks.*” (Postimees 14.09.1998). „*... et palju asju, mis inimeste elu lihtsamaks teevad, on võimalik väikeste kuludega korraldada juba täna ja kohe.*” (Eesti Päevaleht 17.01.2002). „*Eriti oluline on kutsuda koju tagasi rahvusvahelistes laborites töötavaid eestlasi. Igale teadlasele tuleb maksta palka miljon krooni aastas. Igale teadlasele töökoha loomine maksab kaks miljonit krooni.*” (Postimees 09.09.2004) Samuti leiab tekstidest vähesel määral viiteid ühiskondlikule võrdsusele: „*Sündsusetu on vaeste inimeste vaeseid täisealisi lapsi mõnitada sellepärast, et nad julgevad toetust küsida. Igal Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus.*” (Postimees 20.03.2001). Seega antud viited näitavad, et Ansip oma linnapea perioodil seostub arendava demokraatia mudeliga, mille keskmeks on vajadus arendada kodanike individuaalsust ja ühiskondliku võimekust. Poliitik on rahvale lähemal linnapeana ning eelkõige keskendub just inimeste sotsiaalsete probleemide lahendamisele kui nende eiramisele. Seetõttu on võimalik öelda, et linnapeana soovis Andrus Ansip pigem arendavale demokraatiale omast ühiskondliku võrdsust läbi kodanike toetamise ja arendamise.

Lisaks arendavale demokraatiale ja eliidi mõjutusele, võib kohata ka osaliselt pluralistliku ja ka neopluralistliku mõjutuste viiteid poliitiku tekstides: „*Oleme algusest peale töötanud turumajanduslikel põhimõtetel, olnud avatud kõigile poliitilistele ja majanduslikele jõududele.*”

*Mida rohkem erinevaid seisukohti, seda rohkem kuulajaid, mida rohkem kuulajaid, seda rohkem reklaamiraha ja seda paremat raadiot saab teha.*'' (Postimees 14.09.1998) *„Avalik sektor peab looma tingimused, mis paneks ettevõtluse huvituma teadus- ja arendustegevuse finantseerimisest. Ka maksupoliitika peab teadust soosima.*'' (Postimees 29.10.2003). Poliitiku tekstides leiab viiteid majanduslike huvide eelistamisele. Siiski ei saa aga öelda, et poliitik taotleks eelkõige riigihuvide jõustumist ning jätaks tahaplaanile kodanike huvid, kuna nagu eelnevalt selgus, samastub poliitiku diskursus kõige enam arendava demokraatia mudeliga, mis soosib kodanike huvisid.

### **5.2.1.3 2004-2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister**

Käesolevas ajaperioodil oli Andrus Ansip Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister (vaata ptk 2). Seetõttu võib ka öelda, et tema tekstides märkab kõige enam viiteid majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele: *„Kui üks ettevõtte kuulub sada protsenti ühele omanikule, antud juhul riigile, siis on kummaline kuulda, et ristsubsideerimise vältimiseks pole muid võimalusi, kui see ettevõtte ära tükeldada. Ka majanduslikult oleks see ebaotstarbekas.*'' (Eesti Päevaleht 06.10.2004). *„Maksukonkurentsi säilitamine on hea EL-i konkurentsivõime säilitamiseks.*'' (Eesti Päevaleht 29.10.2005). *„Mida kiiremini meie majandus areneb, seda suuremaks kasvavad Eesti maksed Euroopa Liidu ühisesse eelarvesse. Ja seda kiiremini muutub Eesti toetusi saavast riigist toetusi maksvaks riigiks.*'' (Postimees 21.05.2004). Samuti on võimalik leida poliitiku tekstides viiteid valitsusele, kui vahelülile ettevõtete ja riigi vahel: *„Kuid kui turg ei suuda seda hinda maksta, siis peab avalik võim sekkuma.*'' (Eesti Päevaleht 06.10.2004). Siit tulenevalt saab ka öelda, et poliitiku 2004. – 2005. aasta demokraatiadiskursustes on selgelt märgata neopluralistliku mõjutust, mis soosib majanduslike huvide eelistamist.

Lisaks saab vaadelda Ansipi demokraatiadiskursuseid antud ajaperioodil ka kaitsva demokraatia mudeli kontekstis. Poliitik viitab vabadusele kõneleda, väljendada, organiseeruda, hääletada ja uskuda, mis tagab poliitilise võrdsuse ja õigluse ning viitab seeläbi ka väiksemale riigile: *„Valgustusfilosoofidelt pärit võimude lahususe põhimõtte on tänapäeval üle kandunud ka ajakirjandusele, mida saab aga mõista just ajakirjanduse sõltumatuse kaudu. /---/ Teisiti öeldes saab ajakirjandus ainult siis pretendeerida neljanda võimu rolli täitma, kui ta on ülejäänud kolmest võimust sõltumatu. /---/ Ma olen kindel, et praegune Eesti meedia suudaks vastu seista katsele piirata Eestis demokraatiat. /---/ Eesti on alati avatud inimesele... . /---/ „Totaalne kontroll ajakirjanduse üle tähendab demokraatia*

*kadu*'' (Postimees 08.06.2005) „*See majanduslike suhete ohtlik põimumine poliitilise suhetega ja sellele vähene tähelepanu osutamine pole ju viimase aja probleem.*'' (Postimees 13.10.2005). Samuti saab leida poliitiku tekstist viiteid indiviidi võimalikule vabadusele, kus indiviid vastutab ise oma heaolu eest: „*Ka Valga, Võru ja Põlva maakonnas on suhteliselt suur tööpuudus, kuid ka nende puhul peab olema kaunis optimistlik.*'' (Postimees 13.10.2005). Taolise diskursuse juures saab seega öelda, et poliitiku tekstid viitavad eelkõige kaitsva demokraatia mudelile, kus demokraatia on indiviidi vahend astumaks vastu valitsuse ülekohtu vastu ning kus indiviidi vabadus on ülim õigus – indiviid on ainuke, kes vastutab oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest.

#### **5.2.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister**

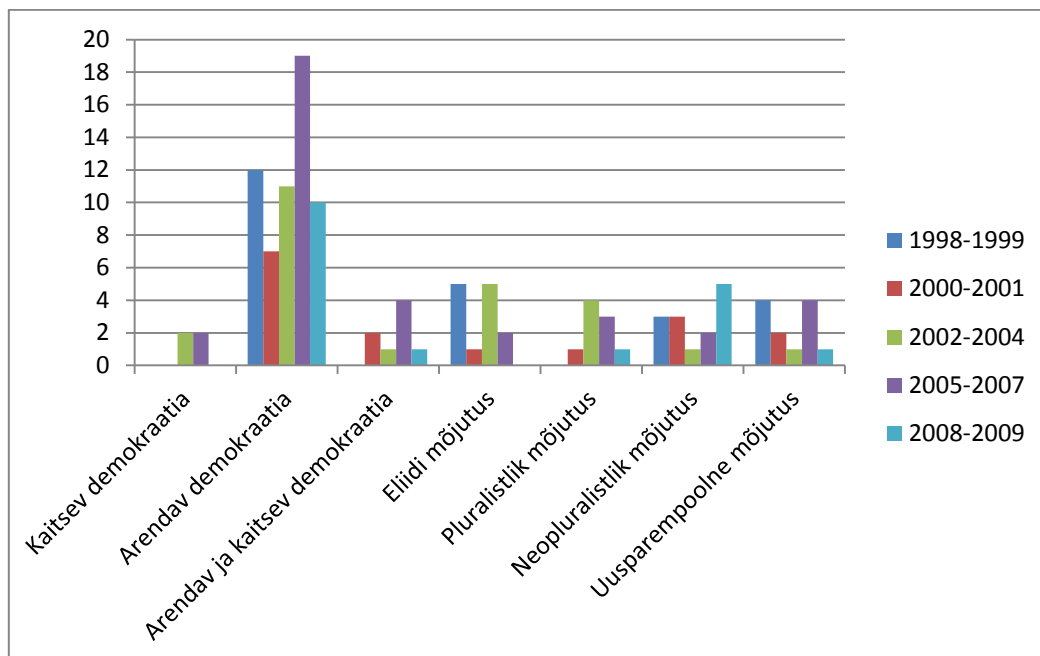
Andrus Ansipi Eesti Vabariigi peaministrina ajaperioodi diskursus ei erine oluliselt tema eelneva võimupositsiooni diskursusest. Ka siinses diskursuses on domineeriv viitamine majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele: „*Majandus areneb tsükliliselt ja tõusuajal tuleb valmistuda ka languseks. Mina väidan, et Eesti on valmis ka maailma majanduse langustsüklis.*'' (Postimees 05.03.2007). „*Jõukus kasvab ainult siis, kui kasvab majandus. Majandus kasvab siis, kui meil on jätkuvalt soodsad tingimused ettevõtlusega tegelemiseks.*'' (Postimees 09.01.2007). „*Majanduslik huvi oma tootmine kallima tööjõu hinnaga riikidest Eestisse tuua on väga suur.*'' (Eesti Päevaleht 11.04.2009). Seetõttu on võimalik tekstidest märgata ka hulgaliselt vihjeid individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele: „*Eesti probleem on põhiliselt kinnisvaramulli lõhkemises. Ehitajate arv kahekordistus ja nüüd, kui tagasimineki on suurem, on ehitajaid liiga palju. Kõigile tööd enam ei jätku, väga paljud ehitajad peavad uue tegevusala leidma.*'' (Eesti Päevaleht 03.01.2009). Taolises diskursuses on märgata kahte demokraatia mõjutust. Esiteks jääb silma neopluralistlik mõjutus, kuna poliitiku diskursus viitab majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele kodanike huvidest. Teisena jääb silma ka uusparempoolne mõjutus, kus peetakse oluliselt majanduse erastamist, ettevõtjatele keskendumist ja individuaalseid väärtusi. Kuna majandus on poliitiku tekstides keskmeks teemaks, saab leida oluliselt ka viiteid konkureerivale vabaturumajandusele ja kapitalismile.

Viimasena jääb peaministri perioodilt silma viited indiviidi võimalikule vabadusele, kus indiviid ise vastutab oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest: „*Inimeste vaba liikumine on Euroopa Liidu põhiväärtusi ning Balti riikide elanikud saavad nüüdsest sellest vabadusest täiel määral osa. Peale selle, et eestlased saavad vabalt liikuda Schengeni viisaruumis, on*

*nad hakanud julgemalt kasutama oma vabadust otsustada oma tuleviku üle. ” (Postimees 31.03.2008) „... kinnisvara intressidelt tagastatav tulumaksu määra tulevased valitsused suurendama ei hakka. Olukorras, kus paljud on sattunud oma laenude tagasimaksmisega raskustesse pole ka selle soodustuse ära võtmine õigeaegne.” (Eesti Päevaleht 11.04.2009). Seetõttu saab öelda, et poliitiku 2006. – 2009. aasta demokraadiadiskursuste sõnavara viitab samuti kaitsva demokraatia mudelile, kus eesmärgiks on pakkuda indiviidile võimalikku vabadust valitsuse ülekohtu eest.*

## 5.2.2 Edgar Savisaare demokraatia sõnavara raamistamine ja teoreetiline tõlgendus

### 5.2.2.1 1998 – 2009: Edgar Savisaare demokraadiadiskursused



Joonis 12: Edgar Savisaare demokraadiadiskursuste teoreetiline raamistik 1998 - 2009

Vaadeldes Edgar Savisaare diskursust vastavalt kodeerimistabelile, erinevate aastate võrdluses, siis on märgata selgelt arendava demokraatia domineerimist, mis erinevatel võimupositsioonidel on erinevalt esinenud. Peaaegu täiesti puudub poliitiku diskursusest kaitsva demokraatia mudel. Erinevatel aastatel saab poliitiku sõnavarast leida ka erinevaid mõjutusi erineva esinemissagedusega. Eelnevale analüüsile tuginedes saab seega öelda, et poliitiku sõnavarast ei leia kindla mõjutuse domineerimist ning vastavalt ajaperioodile ja võimupositsioonile, saab poliitiku sõnavarast leida ka erinevaid mõjutusi. Analüüsisist lähtudes saab välja tuua Edgar Savisaare demokraadiadiskursused järgnevas tabelis:

<b>Edgar Savisaare demokraatiadiskursused</b>	
<b>Ajaperiood</b>	<b>Domineeriv mudel ja mõjutused</b>
1998-1999	Arendava demokraatia mudel Eliidi mõjutus <i>(Uusparempoolne mõjutus)*</i>
2000-2001	Arendava demokraatia mudel Neopluralistlik mõjutus Uusparempoolne mõjutus
2002-2004	Arendava demokraatia mudel Eliidi mõjutus Pluralistlik mõjutus
2005-2007	Arendava demokraatia mudel Uusparempoolne mõjutus <i>(Konkureeriv turumajandus)**</i>
2008-2009	Arendava demokraatia mudel Neopluralistlik mõjutus

\* - vähemal määral mõjutas

\*\* - Viitab nii arendavale kui kaitsvale demokraatiale

### **5.2.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees**

Ajaperioodil 1998 – 1999, mil Edgar Savisaar oli Tallinna linnavolikogu esimees, võib tema diskursuses märgata selgelt arendava demokraatia mudelile viitavat sõnavara, kus poliitik rõhub valitsemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalse ja ühiskondliku võimekuse arendamise ning viiteid üldisele ühiskondlikule võrdsusele astmelise tulumaksu näol: „*Selle küsitlusega võttis Keskerakond enesele kohustuse asi lõpuni ajada ja astmelise tulumaksu seaduseelnõule Riigikogus häälteenamus saavutada.*” (Postimees 10.15.1998). „... kuid ei sõnagi sellest, kuidas elab tavaline inimene, millised olid rahva lootused ja kuidas need täitusid või purunesid. Ei sõnagi sellest, millist elujärje parandamist või suuremat

*kindlustunnet pakub meile algav aasta, mida tehakse, et ootused võiksid vähemalt nüüdki täituma hakata.*'' (Eesti Päevaleht 07.01.1999). *„Astmeline tulumaks, mille puhul kõrgema sissetulekuga inimesed loovutavad maksuna oma sissetulekust suhteliselt suurema osa, eeldab eri ühiskonnakihtide solidaarsust. Keskerakonna veendumust järgi on see solidaarsus saavutatav ja vajalik.*'' (Eesti Päevaleht 21.12.1998). Samuti viitavad arendavale demokraatiale poliitiku viiteid rohkemale riigile: *„Mittesekkumise etapp on ennast ammendanud ja ammendanud on end ka lühiajalist majanduslikku kasu tagaajav poliitika, mis ei arvesta rahvuskultuuriga ega Eesti pikaajalise arengu huvidega.*'' (Eesti Päevaleht 21.12.1998). Siit tulenevalt võib ka öelda, et poliitiku sõnavara Tallinna linnavolikogu esimehena viitas eelkõige arendava demokraatia mudelile.

Arendava demokraatia mudelil mõjutusena jääb silma poliitiku tekstidest kogutus viidete põhjal eelkõige kaks mudelit. Esiteks eliidi mõjutus, kus poliitik viitab parimale ja professionaalsele poliitikale ning samuti poliitilise eliidi võrdsusele: *„Kümne aastaga oleks välja selekteeritud Eesti uus poliitiline eliit. /---/ Seetõttu arvan, et me toetame erakorralistele valimistele minekut, aga me peame vajalikuks valimisliitudest loobumist vastava seadusparanduse tegemisega.*'' (Postimees 06.05.1998). *„... ja nii on kõikides demokraatlikes riikides, antakse valituse moodustamise võimalus kõigepealt parteile, kes saab valimistel kõige enam hääli. Sellega asutatakse valijate tahet.*'' (Postimees 03.03.1999). Teise mõjutusena saab märgata neopluralistliku mõjutust, kuna poliitik viitab ka majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele: *„Arvasime siis ja arvame ka nüüd, et kriisi tingimustes peab riik kasutama oma vaba raha selleks, et majandust elavdada.*'' (Eesti Päevaleht 27.05.1999). Seega võib öelda, et poliitiku 1998 – 1999 ajaperioodi sõnavara seostub peamiselt arendava demokraatia mudeliga ning eliidi ja neopluralistliku mõjutusega.

### **5.2.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige**

2000 – 2001 ajaperiood, mil Edgar Savisaar oli Eesti Vabariigi IX Riigikogu liige, viitas poliitiku sõnavara sarnaselt eelnevale perioodile, kõige enam arendava demokraatia mudelile: *„Rahvas näeb, et kolmikliit valitseb riiki suvaliselt ning nende igapäevase elu paremaks või halvemaks muutmine pole mitte niivõrd majandusliku paratamatuse, kuivõrd poliitilise suva küsimus.*'' (Eesti Päevaleht 16.05.2000). *„Mulle võidakse nüüd ette heita, et ka Keskerakond toetas maksuvaba miinimumi suurendamist ja on teinud ettepanekuid maksuvabastuse andmiseks paljulapselistele peredele ning et nende ettepanekute rakendamine oleks samuti toonud kaasa maksukoormuse vähendamise. See on õige. Kuid Keskerakond tegi ka juba mitu*

*aastat tagasi ettepaneku astmelise tulumaksu taastamiseks.*'' (Eesti Päevaleht 25.09.2000). Kuna poliitik räägib astmelisest tulumaksust, mis viitab ühiskondlikule võrdsusele ning inimeste igapäeva elu parandamisest, mis viitab valitsemisele kodanike huvides, mis tagaks ühiskondliku võimekuse, võib öelda, et poliitiku sõnavara vastab arendava demokraatia mudelile. Samuti viitab poliitik endiselt rohkemale riigile: *„Kui me lõpetaksime rääkimise sellest, kui halb peremees riik on, ja paneks riigi tegema seda, mis on riigi kohus, pole meil paastueelarveid üldse vaja.*'' (Eesti Päevaleht 25.09.2000).

Endiselt kajastub poliitiku sõnavaras ka viited majanduslike ja riiklike huvide eelistamisele: *„Ainukeseks selgelt fikseeritud ülimaldse eesmärgiks on ju avaliku sektori kulutust osatähtsuse vähendamine.*'' (Eesti Päevaleht 25.09.2000). *„... käibemaksu soodusmäära jätkumine seaks löögi alla niigi pingul riigieelarve ja tooks senisest veelgi ilmsemalt nähtavale need pinged, mis otseselt tulenevad nullusügisest rumalast otsusest ettevõtte tulumaksu kaotamise kohta.*'' (Postimees 08.06.2000). Seetõttu viitab poliitiku sõnavara ja neopluralistlikule mõjutusele, kus eelistatakse majanduslike ja riiklike huve, mis peakski tagama soodsa majanduskeskkonna.

Teise mõjutusena võib märgata poliitiku sõnavaras ka viiteid uusparempoolsele mõjutusele, kus soodustatakse ideoloogiast lähtuvat valitsemist: *„Möödukad on ka ise tunnistanud, et pretendeerivad sarnasele valijaskonnale – ehk teisisõnu: esindavad sarnast maailmavaadet – Keskerakonnaga. /---/ Esiteks on Keskerakond stabiilselt tugeb liberaalset tsentripoliitikat toetav erakond ja vähegi arvestatava sotsiaalse kallakuga erakonna tulek lubaks meil paremini austa oma õiguspärasele kohale Eesti poliitikamaastikul.*'' (Postimees 08.06.2000).

#### **5.2.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea**

Ajaperioodil 2002 – 2004, mil Edgar Savisaar oli Tallinna linnapea, võib tema tekstidest märgata kõige enam viiteid ühiskondlikule võrdsusele: *„Neist ühele osale makstakse kolmekordset keskmist palka, teisele mõnekümne protsendi suurust lisapensioni.*'' (Postimees 04.12.2002). *„Eesti rikkad elavad võrreldes Eesti vaestega hoopis paremini kui enamikus teistes Euroopa riikides. Vahe Esimese ja Teise Eesti vahel ei suurene mitte ainult materiaalselt, vaid ka mentaalselt.*'' (Postimees 08.01.2004). *„Demokraatlikus ühiskonnas on igaühel õigus otsustada, milliseks kujuneb elu nii tema kodukohas kui ka riigis tervikuna.*'' (Eesti Päevaleht 22.01.2003). Sellest tulenevalt viitab poliitiku sõnavara palju ka võrdsele ja kollektiivsele arengule ning rohkemale riigi sekkumisele: *„Tänases Eestis on need*

*kahetsusväärset kombel vastamata küsimused. Küll on aga selge, et enam ei saa neile kõigile vastata ühe sõnaga: vähem!”* (Postimees 08.01.2004).

Kõige enam saab märgata poliitiku sõnavarast ka eliidi mõjutust, kus ta rõhutab poliitiliste erakondade valitsemisele ja nende vahelisele koostööle: *„Minu meelest, kui valimisliidud praegu täies mahus säilivad, siis see oleks tagasimine. Ühiskond areneb edasi, kohalikud omavalitsused aga tammuvad paigal.”* (Postimees 26.07.2002). *„...keskerakondlased deklareerisid, on valmis koostööks kõiki Eesti suuremate poliitiliste jõududega.”* (Postimees 25.01.2003). Vaatamata eliidi mõjutusele, saab märgata poliitiku sõnavaras ka viiteid pluralistlikule mõjutusele, kus ta rõhutab ühiskondliku konsensust ja mitmekesisust: *„Me oleme valmis pakkuma valimisjärgset koostööd kõigile inimestele, erakondadele ja organisatsioonidele, kes jagavad meie põhimõtteid. Me oleme valmis osalema koalitsioonides, mis toimuvad keskklassi arengu huvides nii maal kui ka linnas.”* (Eesti Päevaleht 28.08.2002). Seega võib öelda, et ajaperioodil 2002 – 2004 seostub Edgar Savisaare poliitiline diskursus kõige enam arendava demokraatia mudeliga, mida mõjutavad neopluralistlik ja pluralistlik käsitlus.

#### **5.2.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister**

Ajaperioodil 2005 – 2007, mil Edgar Savisaar oli Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister, seostub tema sõnavara endiselt kõige enam arendava demokraatiaga, kus poliitik viitas valitsemisele kodanike huvides, mis tagab individuaalse ja ühiskondliku võimekuse arendamise; viitas ka võrdsele ja kollektiivsele arengule ning rohkemale riigile: *„Loodi terve sotsiaalsete toetuste süsteem alates sünnitoetusest, jätkates ranitsatoetustega lapse kooliminekul ja lõpetades rahaliselt kõige mahukamaga – pensionäridele hinnatõusu kompenseerimisega 500 krooni ulatuses, mis läks linnakassale maksma 48 miljonit krooni igal aastal. /---/ Keskerakond mõistab, et elu viib edasi ainult sotsiaalselt tasakaalus ühiskond”* (Eesti Päevaleht 24.08.2005). *„Räägime rahast! Palgareform ongi ju rahaküsimus ja meile on ka seda ette heidetud ning öeldud, et õnn ei ole rahas. Ütlen, et õnn ei ole rahas vaid nende jaoks, kellel on väga palju raha. Eesti inimesed ei ole nõnda rikkad, et nii öelda.”* (Postimees 26.02.2007).

Kuna poliitik on antud ajaperioodil majandus- ja kommunikatsiooniminister, siis võib märgata ka tema sõnavaras viiteid individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele: *„Tänapäeva*

*majandus ei nõua liberalismi ülistust, vaid konkreetset tööd konkreetsete majanduspoliitikate kujundamisel.*'' (Eesti Päevaleht 24.08.2005). *„Kui majandus kasvab järgmisel aastal kuus protsenti, toob see eelarvesse täiendavalt 3 – 4 miljardit krooni. Koalitsioonileppe täitmine sellist summat maksma ei lähe.*'' (Eesti Päevaleht 02.05.2005). Seega saab öelda, et poliitiku sõnavara kattub antud perioodil ka neopluralistliku mõjutusega, kus eelistatakse rääkida pigem majanduslikest huvidest, mille varju jäävad kodanike vajadused.

#### **5.2.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea**

Kui Edgar Savisaar oli Tallinna linnapea ajaperioodil 2008 – 2009, saab tema tekstidest märgata endiselt viiteid arendavale demokraatialle, kus poliitiku sõnavara seostub rohkema riigi ja valitsemisega kodanike huvides, mis tagaks individuaalse ja ühiskondliku võimekuse arendamise: *„Riigi ülesanne on aga siiski luua ettevõtjatele soodsaid tingimusi ning praegu on õige aeg sekkumiseks, osalemiseks, suunanäitamiseks.*'' (Postimees 03.06.2008). *„Ma olen veendumusel, et alles siis, kui Eestis välja pakkuda selline minimaalne riski ja tasuta ettevõtjate arendamise vorm, võivad suur hulk muidu ärahirmutatud ja majanduse hammasrataste vahele sattunud töötuid suuremal määral ettevõtlusse siseneda.*'' (Eesti Päevaleht 22.07.2009). Seega seostub poliitiku sõnavara Tallinna linnapea positsioonil kõige enam arendava demokraatia mudeliga, kus keskmeks on vajadus arendada kodanike individuaalsust ja ühiskondliku võimekust ning tagada sellega ka ühiskondlik võrdsus.

Kaitsva demokraatia kõrval leiab poliitiku tekstidest viiteid ka neopluralistlikule mõjutusele: *„Me ei ekspordi piisavalt – ostame rohkem kui müüme, kulutame rohkem kui teenime.*'' *„Usun, et Eesti ettevõtjad veavad meie majanduse august välja, kui meie, poliitikud aitame neile selleks teed ette lükata, jättes seejuures kõrvale omavahelise rivaalitsemise.*'' (Postimees 03.06.2008). *„Majandusmootor on ju see, mis viib meid uuele tõusule ja tulenevalt sellest tuleb just sinna investeerida, mitte sealt kokku hoida.*'' (Postimees 15.05.2008). Savisaar viitab valitsusele kui vahelülile ettevõtjate ja riigi vahel: *„Eestigi peaks teiste riikide eeskujul oma ettevõtteid abistama. /---/ Tegelikult peab olema eesmärgiks suurendada riigi osalusega firmade efektiivsust ja neid moderniseerida*'' (Eesti Päevaleht 03.12.2008). *„Eestis praktiseeritud lausliberaalne majandusmudel ei ole tööpuuduse probleeme lahendanud ja samal viisil jätkates lahenduseni ka ilmselt ei jõuta.*'' (Eesti Päevaleht 08.01.2009). Seetõttu saab selgelt märgata poliitiku sõnavarast viiteid majanduslike ja individuaalsete väärtuste eelistamisele, mis seostub just eelkõige neopluralistliku mõjutusega.

### **5.3 Demokraadiadiskursuste seostumine poliitilise kontekstiga**

Antud peatüki eesmärk on vaadelda eelnevas analüüsis leitud poliitikute demokraadiadiskursuseid nende võimupositsioonide poliitilises kontekstis (vaata ptk 2). Nii on võimalik seletada leitud diskursuse eripärasid ehk miks tõuseb üks või teine demokraatia mudel või mõjutus antud ajahetkel esile. Sellest tulenevalt on võimalik raamistada poliitikute lõplikud demokraadiadiskursused, mis sisaldab endas lisaks teoreetilisele demokraatia põhjale ka poliitilist konteksti. Valim on analüüsis jaotatud poliitikute puhul erinevatesse ajaperioodidesse vastavalt nende poliitilisele positsioonile.

#### **5.3.1 Andrus Ansipi demokraadiadiskursuste poliitiline kontekst**

##### ***5.3.1.1 1998 – 2009: Andrus Ansipi diskursus***

Poliitiku diskursuses võib märgata esimese võimupositsiooni muutmisega ka diskursuse liikumist ühest mudelist teise. Kui Andrus Ansipi diskursus Tartu linnapeana seostus kõige enam arendava demokraatia mudeliga, siis majandus- ja kommunikatsiooniministri positsioonist alates seostus tema diskursus kaitsva demokraatiaga. Seda seletab poliitiline kontekst, kus linna tasemel oli poliitik oma valijatele ja n-ö kodanikele lähedasem, kuid üleriigiliselt pidi poliitik tegelema juba laialdasema poliitikaga, mille hulka kuulus ka välispoliitika. Kuna tegemist oli eelkõige majandusministriga, siis sellest tulenevalt seostus Ansipi diskursus ka neopluralistliku mõjutusega. Kaitsva demokraatia ja neopluralistlik mõjutus, millele lisanud uusparempoolne mõjutus, kinnistus üha enam ka peaministri ametiga, kus peamine ühiskondlik probleem oli majanduslangus. Seega võib öelda, et poliitiku diskursus on eelkõige seotud majandusliku kontekstiga.

##### ***5.3.1.2 1998 – 2003: Andrus Ansip kui Tartu linnapea***

Ajaperioodil 1998 – 2004, mil Andrus Ansip oli Tartu linnapea, toimus Eestis kahed Riigikogu ja kohalikud omavalitsuse valimised. Kuna Ansip nimetati erakonna kaaslane Roman Muguri asemel Tartu linnapea kohale, ei pidanud ta algselt taotlema rahvatoetust. Küll aga sai ta ka rahva poolehoidu kinnituse juba aasta hiljem toimunud kohalikel valimistel. Kuna eelnevas punktis selgus, siis poliitiku diskursus seostus kõige enam arendava demokraatia mudeliga ja eliidi mõjutusega. Eliidi mõjutust on märgata ka just tema positsiooni poliitilisest kontekstist, kus ta toetus kindlatele erakonnakaaslastele, kelle toel ta esialgu võimule pääses. Samuti saab eelnevale analüüsile öelda, et linnapea poliitilises kontekstis oli Ansip rahvale

lähemal kuna pidi keskendumas vaid linna kodanike heaolule ja nende aitamisele, mida väljendab arendava demokraatia mudel.

Oma diskursuses püsis ta eelkõige vaid Tartu linna kontekstis ning ei sekkunud aktiivselt üleriigilisse poliitikasse, mistõttu jäid neopluralistlik ja pluralistlik mõjutuse olulisus väheseks. Üleriigiliselt sekkus ta peamiselt vaid parteipoliitiliselt ning lahkas partei tegevust Riigikogus ja valitsuse moodustumisel. Neopluralistliku mõju vähesus diskursuses väljendub ka artiklites, kus poliitik arutleb Eesti liitumise üle Euroopa Liitu. 2003. aasta Riigikogu valimistel sai Ansip ka parlamendi mandaadi, kuid ei lahkunud Tartu linnapea kohalt.

### ***5.3.1.3 2004 – 2005: Andrus Ansip kui majandus- ja kommunikatsiooniminister***

Kui Andrus Ansip 2004. aastal määrati Meelis Atoneni tagasiastumisel Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniministri kohale, muutus tema diskursus koheselt ka üleriigiliseks ning arendava demokraatia mudel asendus kaitsva demokraatia mudeli diskursusega. Samuti tulenevalt tema võimupositsioonist, muutus diskursuses domineerivaks neopluralistlik mõjutus, mis eelistab just majanduslike huvisid. Majanduslike huvide eelistamisest (ehk neopluralistlikust mõjutusest) tulenev mõjutus soosib kaitsvat demokraatia mudelit, kus inividid vastutavad ise oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest. Vähemal määral võis endiselt märgata ka eliidi mõjutust, mida soosis poliitiline kontekst, kuna järjekordselt Ansip nimetati kellegi asemel ametisse. 2004. aastal liitus Eesti Euroopa Liiduga, mille kontekstist tulenevalt saab samuti seletada kaitsva demokraatia ja neopluralistliku mõjutust, kuna Euroopa Liit on seotud eelkõige majanduslike huvidega. Aasta hiljem lagunes Juhan Parsti valitsus ning ametisse nimetati Andrus Ansipi esimene valitsus, millest tulenevalt saab samuti seletada diskursuse põhiideed, kus majanduslik edukus on kõige muu alus.

### ***5.3.1.4 2006 – 2009: Andrus Ansip kui peaminister***

Andrus Ansipi peaministri perioodil seostus tema diskursus endiselt kõige enam kaitsva demokraatia mudeliga koos neopluralistliku mõjutusega. Antud ajaperioodil püüti kasutusele võtta Euroopa Liidu ühisraha euro, mis seletab diskursuses majanduslike huvide eelistamist. Seetõttu tõusis esile ka uusparempoolne mõjutus, kus majanduslikele ja individuaalsetele väärtustele rõhutakse kõige enam. 2007. aastal toimunud Pronksöö, ei tekitanud poliitiku diskursuses erilisi muudatusi ning Ansip jäi kindlaks n-ö enda aetavale poliitikale. 2007. aasta

XI Riigikogu valimistel rõhutati samuti majandusliku edu ja majandust kui kogu heaolu alust, mis tõi erakonnale ka valimisvõidu ning president andis Ansipile võimaluse moodustada uus valitsus. Neopluralistliku ja uusparempoolse mõjutuse domineerimist diskursuses seletab ka asjaolu, et antud ajaperioodil jõudis ülemaailmne majanduskriis oma haripunkti, mille lahendamiseks pidi tegelema eelkõige valitsus. 2009. aastal toimunud Euroopa Parlamendi ja kohalike omavalitsuste valimistel rõhutati samuti majandusliku edukust ja majanduskriisi hääbumist, millest tulenevalt võib seletada taas neopluralistliku ja uusparempoolse mõjutuste domineerimist.

### **5.3.2 Edgar Savisaare demokraatiadiskursuste poliitiline kontekst**

#### ***5.3.2.1 1998 – 1999: Edgar Savisaare diskursus***

Edgar Savisaare 1998. – 2009. aastate diskursusest saab märgata jooksvalt arendava demokraatia domineerimist. Seda võib seletada poliitilise konteksti põhjal, kus poliitik on oma enamuse poliitilise karjääri veetnud opositsioonis, halvustades valitsuse tegevust ja püüdes sellele vastanduda. Seetõttu pakutaksegi rahvale lubadusi, mis peaksid tagama sotsiaalse ja majandusliku heaolu ja mis oma ideedes vastanduvad valitsuse poliitikale. Erineval ametipositsioonil saab märgata ka erinevaid demokraatia mudelite mõjutusi, mistõttu on raske poliitiku diskursusest raamistada kindlat demokraatia mõjutust arendava demokraatia mudeli kõrvale. Selgelt domineerivad küll eliidi mõjutus ning neopluralistlik ja uusparempoolne, kuid need ei ole püsivad. Siiski võib aga öelda, et alates 2005. aastast on poliitiku diskursus arendava demokraatia mudelite raamides, mida mõjutab eelkõige majanduslikud huvid, mis tuleneb majanduslanguse poliitilisest kontekstist.

#### ***5.3.2.2 1998 – 1999: Edgar Savisaar kui Tallinna linnavolikogu esimees***

1998 – 1999 aastal, mil Edgar Savisaar oli Tallinna linnavolikogu esimees, seostus tema diskursus kõige enam arendava demokraatia mudeli ja eliidi mõjutusega. Seda seletab poliitiline kontekst, kus Edgar Savisaar tegeles aktiivse üle-riigilise poliitikuna. Tema tekstidest saab välja lugeda tema vastumeelsust antud ajal valimistel osalenud valimisliitude vastu. Savisaare sõnul tekitasid valimisliidud Eesti poliitilisel maastikul ebastabiilsust ning tegemist ei olnud professionaalsete poliitikutega. 1999. aastal toimusid nii Riigikogu kui ka kohalikud omavalitsuste valimised, kus Edgar Savisaare juhitud Keskerakond keskendus eelkõige keskklassi elujärje parandamisele ja ühiskondlike lõhede vähendamisele. Seega

antud kontekst seletab arendava demokraatia diskursust, mille põhiideeks on ühiskondlik võrdsus.

### ***5.3.2.3 2000 – 2001: Edgar Savisaar kui IX Riigikogu liige***

Kui Edgar Savisaar 1999 valimised võitis, kuid president Lennart Meri ei andnud talle õigust moodustada valitsust, läks poliitik Riigikokku opositsiooni poolele. Savisaare antud perioodi diskursust iseloomustab endiselt arendav demokraatia mudel, kuid eliidi mõjutus on asendunud neopluralistliku ja uusparempoolse mõjutusega. Kuna Savisaare puhul on tegemist antud perioodil opositsiooni poliitikuga, kes varasemalt oli lubanud ühiskondlike lõhede vähendamist, võib seletada sellega ka tema arendava demokraatia raamidesse jäävad diskursust. Antud perioodil toimusid ka aktiivsed arutelud Eesti liitumisest Euroopa Liiduga, mis seletab neopluralistliku ja uusparempoolse mõjutuse domineerimist.

### ***5.3.2.4 2002 – 2004: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea***

Pärast Riigikogust lahkumist 2001. aastal, asus Edgar Savisaar Tallinna linnapea positsioonile, kus tema diskursus seostus kõige enam endiselt arendava demokraatia mudeliga, kuid mille kõrval domineerisid ka eliidi ja pluralistlik mõjutus. 2004. aastal liitus Eesti Euroopa Liiduga, mille kontekstis on võimalik seletada pluralistliku mõjutuse domineerimist, kuna ühinemisel muutus riigi majanduskeskkond ja võimalused mitmekesisemaks. Eliidi mõjutuse domineerimist saab seletada taaskord 2002. aastal toimunud kohalike omavalitsuste valimistega, kus Savisaar tõstatas taas päevakorda valimisliitude küsimuse, mis varasema arutelu tulemusena keelati küll Riigikogu valimistel, kuid mitte kohalike omavalitsuste valimistel.

### ***5.3.2.5 2005 – 2007: Edgar Savisaar kui majandus- ja kommunikatsiooniminister***

Kui Andrus Ansip sai pärast Juhan Partsi valitsuse lagunemist õiguse moodustada valitsus, kaasas ta sellesse ka Keskerakonna ja Edgar Savisaare, kellest sai majandus- ja kommunikatsiooniminister. Poliitiku diskursus seostus antud perioodil endiselt arendava demokraatia mudeliga, mida nüüd mõjutas uusparempoolne ideoloogia. Antud ideoloogia mõjutust saab seletada majandus- ja kommunikatsiooniministri poliitilisest kontekstist tulenevalt, kuna uusparempoolse mõjutuse keskmeks on majanduslikud ja individuaalsed väärtused. Samuti oli päevakorras Euroopa Liidu ühisraja euro kasutuselevõtmine ning

majanduslanguse vältimine, mis kõik olid seotud majandus- ja kommunikatsiooniministri tööga.

#### ***5.3.2.6 2008 – 2009: Edgar Savisaar kui Tallinna linnapea***

Perioodil 2008 – 2009, kui Edgar Savisaar oli Tallinna linnapea, oli ülemaailmne majanduskriis jõudnud Eestis haripunkti, toimusid Euroopa Parlamendi valimised ning ka kohalike omavalitsuste valimised. Kuna antud perioodil tulenesid päevakajalised teemad kõik majanduslikust kontekstist majanduskriisi tõttu, saab seletada ka asjaolu, et poliitiku diskursuses domineeris neopluralistlik mõjutus. Endiselt püsis Savisaare diskursus ka arendava demokraatia mudeli piirides.

## 6. Diskussioon

Käesolevas peatükis toon läbiviidud analüüsi tulemuste põhjal välja töö uurimisprobleemi järeldused. Peamiselt vaatlen millise teoreetilise materjaliga seostub läbiviidud analüüs ning mida on võimalik selle põhjal järeldada poliitikute demokraatiadiskursustest. Antud peatükis teen ka analüüsile tuginedes järeldused töö uurimisküsimustele, mille põhjal on hiljem võimalik tõestada või lükata ümber püstitatud hüpotees. Esmalt vaatlen esimest uurimisküsimust, kus tuginedes analüüsile, järeldan, milliseid mõisteid seovad poliitikud kõige enam demokraatiaga ja kuidas on see ajas muutunud. Samuti püüan välja tuua poliitiku diskursuse erinevused. Seejärel vaatlen analüüsil tulemustele tuginedes, millises kontekstis tuleb poliitikutel jutuks demokraatia käsitus ning millised on nende omavahelised erinevused. Välja toodud järelduste põhjal on võimalik leida ka töö hüpoteesi tulemus.

Enne järelduste tegemise alustamist, tootsin välja mõned probleemsemad kohad läbiviidud töös. Esiteks tootsin välja diskursuseanalüüsi subjektiivsuse. Antud teema on ühiskondlikult väga tundlik, mistõttu kvalitatiivses analüüsis võib esineda uurija eelistusi ühe või teise poliitilise suuna poole. Töös on kasutatud lisaks küll kvantitatiivset analüüsi, kuid taoline kodeerimine ei välista täielikult subjektiivsust ning sõltub väga palju kodeerija tõlgendusest. Teisena tootsin välja kriitilise diskursuseanalüüsi skeemi liigse kitsenduse. Norman Fairclough'i koostatud skeem lubab probleemi uurida palju laiemalt, kuid käesolevas töös on on Fairclough'i skeem kitsendatud. Sarnane kitsendus võib anda konkreetsema tulemuse, kuid samas võib jätta olulised teksti aspektid märkamata.

Diskursuseanalüüsi metodoloogilise refleksioonina võin aga öelda, et antud skeem toimis uuritava juhtumi puhul piisavalt hästi, kuna saadud andmete põhjal oli võimalik kontrollida töös püstitatud hüpoteesi ja vastata uurimisküsimustele. Kõhklusi pakkus siiski aga kõige enam andmete kodeerimine, kuna kasutatud skeem sõltub palju kodeerija hinnangust ja tõlgendusest antud nähtusele.

Eelkõige soovitan antud teema edasises uurimises kasutada Fairclough'i skeemi laialdasemalt, mis võimaldab täpsemalt tuua välja teksti sisesed tunnused, millest lähtuvalt on võimalik konkreetsemalt raamistada poliitikute diskursused. Siiski on võimalik käesoleva töö meetodil uurida ka teiste Eesti juhtivate poliitikute demokraatiadiskursuste muutumist ajast ning seletada poliitikute diskursust võimupositsioonide vaheldumisega.

## ***Milliste demokraatia mudelite ja mõjutustega seostub poliitikute diskursus? Millised on erinevused?***

1998. - 2003 aastatel, kui Andrus Ansip oli Tartu linnapea, kasutas poliitik rahvale lähedasemaid poliitilisi sõnastusi. Tema sõnavõttudest peegeldus riigimehelikkus ning soov teha midagi ühiskonna heaks, mis tõstaks kodanike elukvaliteeti. Seetõttu käsitletakse demokraatiat eelkõige kui vahendit kodanike arendamiseks ja aitamiseks, ehk teisisõnu peab poliitiline areng poliitiku sõnul käima koos ühiskondliku arenguga, mis aitab kaasa indiviidi maksimaalsele suutlikkusele. Analüüsist lähtuvalt saab öelda, et poliitik rõhub tugevalt valitsemisele kodanike huvides; valitsemisele, mis loob ühiskondliku võrdsuse ja valitsemisele, mis loob võrdse ja kollektiivse arengu ning annab inimestele võrdse vabaduse. Seega vabaduse ja võrdsuse vahelises konfliktis tuleb esile eelkõige ühiskondlik võrdsus, mis tähendab, et demokraatia on vahend kodanike võrdsuse loomeks. Ühiskondliku võrdsuse loome eest vastutab aga eelkõige poliitiline eliit, mis analüüsis tõsis poliitiku sõnavõttudes esile. Kuna poliitik määrati Tartu linnapeaks küllaltki kindla seltskonna seesmiselt, saab seletada sellega ja eliidi lojaalsust ja sellele viitamist.

Järgmisel võimupositsioonil, aastatel 2004 – 2005, mil Ansipist sai Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister, kaugenes tema diskursus enam rahvast. Analüüsile tuginedes saab öelda, et poliitik hakkas enam viitama ühiskondlikule vabadusele, mis tagab poliitilise võrdsuse ja õigluse ning samuti tõusis esile viitamine indiviidi võimalikule vabadusele, kus individid ise on vastutav oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest. Järelikult saab öelda, et võimupositsiooni vaheldumisega, kaugenes poliitiku diskursus rahva võrdsusest ja aitamisest ning enam hakati rääkima vabadusest, kus rahvas peab ise hakkama saama. Lisaks tõusid poliitiku diskursuses enam esile ka majanduslikele ja individuaalsetele väärtustele rõhumine, kus eelistatakse majanduse arengut kodanike arengule. Antud nähtust võib seletada asjaoluga, et poliitik oli majandus- ja kommunikatsiooniminister, mistõttu tõusis ka tema diskursuses enam esile majandus. Kuid vaatamata sellele, võib öelda, et poliitik kaugenes arendava demokraatia mudelist koos eliidi mõjutusega, ning võttis üle kaitsva demokraatia mudeli koos neopluralistliku mõjutusega.

Olulisi muudatusi ei tulnud poliitiku diskursusesse 2006 – 2009. aastal, mil Ansip oli Eesti Vabariigi peaminister ning kus positsioonil on ta tänini. Peamise muutusena võib välja tuua asjaolu, et poliitiku tekstides hakkas esinema sõnavara, mis viitab uusparempoolse mõjutusele, mis soosib majanduse eraldust riigist ja riigi võimalikult väikest rolli ühiskonnas.

Seega analüüsile tuginedes võib ka järeldada, et poliitiku demokraadiadiskursustest oli viimaseks ajaperioodiks majandus tõusis esile, mille tahaplaanile jäi kodanike kaasamine ja arendamine.

Analüüsist lähtuvalt võib öelda, et sarnaselt Ansipiga, rõhub ka Edgar Savisaar valimi ajaperioodi algusaastatel kodanikele ning nende aitamisele. Erinevalt Ansipist, püsib taoline diskursus kogu valimi jooksul ning on muutumatu. Poliitiku tekstides jääb silma eelkõige viitamised valitsemisele kodanike huvides, mis tagab ühiskondliku võimekuse arenemise; viitamised ühiskondlikule võrdsusele; viitamised võrdsusele ja kollektiivsele arengule ja vabadusele; ning viitamised rohkemale riigile. Erinevatel võimupositsioonidel muutub küll taolise diskursuse osakaal, kuid püsib siiski domineerivana. Seega võib läbiviidud analüüsile tuginedes öelda, et Edgar Savisaare demokraadiadiskursused seostuvad eelkõige arendava demokraatia mõistega, mis näeb demokraatiat vahendina kodanike võrdsuse loomes.

Küll aga muutub poliitiku diskursus erinevatel võimupositsioonidel kui vaadelda demokraatia mõjutuste sõnavara esinemist. 1998 – 1999. aastatel, mil Edgar Savisaar oli Tallinna linnavolikogu esimees, märkab tema diskursuses eliidi mõjutust. Kuna poliitik on tegutsenud riiklikul poliitilisel maastikul Eesti Vabariigi taasiseseisvumise perioodi algusest, oli ta 1998. aastaks oma poliitilise positsiooni kehtestanud. Antud ajahetkel võis Eesti ühiskonda nimetada aga veel "värskeks demokraatiaks", kus eksisteeris mitmeid valimisliite ning ulatuslik pluralism. Seetõttu võib analüüsist järeldada, et Savisaare sõnavaras kohtas riikliku poliitilise eliidi vajalikust (kuhu ta ise ka kuulus) ning poliitiliste reformide olulisust, kuna ta soovis tagada poliitilist stabiilsust. Vähesel määral kohtab poliitiku sõnavaras ka viiteid majanduslikele väärtustele, kuid see jääb kodanike esiletõstmise varju.

Analüüsist tulenevalt saab ka öelda, et IX Riigikogu liikmena leidub Savisaare diskursusest neopluralistlike ja uusparempoolseid mõjutusi. Poliitik viitab oluliselt majanduslikele väärtustele, mis erinevas kontekstis tõuseb esile ka kodanike väärtustest. Vaatamata asjaolule, et poliitik raamistub endiselt arendava demokraatia mudelisse, mis rõhutab kodanike võrdsust, räägib poliitik endale ka vastu, tõstes esile majanduslike väärtusi. Seega võib analüüsist järeldada, et ühelt poolt toetab poliitik kodanike võrdsust ja nende väärtusi, kuid teiselt poolt tõstab esile majanduslike väärtusi jättes tahaplaanile kodanike väärtused.

Ajal 2002 – 2004, mil Savisaar oli Tallinna linnapea, tõusis tema sõnavaras taas esile poliitilise eliidi väärtustamine ning selle olulisus. Andmetele tuginedes saab aga märgata ka pluralistliku lähenemist, mis ühelt poolt vastandub eliidi väärtustamisele. Poliitik rõhutab

kohalikel valimistel valimisliitude loobumist, kuid samas räägib koostööst ja ühiskondlikust mitmekesisuse olulisusest. Seega on raske mõista poliitiku konkreetset poliitilist suunda.

Sarnaselt Ansipile, oli ka Savisaar Eesti Vabariigi majandus- ja kommunikatsiooniminister. Ta asus antud võimupositsioonile kohe pärast Ansipit aastatel 2005 – 2007. Poliitiku sõnavarast tõuseb seetõttu esile just majanduslike väärtuste rõhumine ning ettevõtluse toetamine. Selle kõrvalt, viitab poliitik endiselt ka kodanike arendamisele ja võrdsuse loomele, mis seostuvad arendava demokraatia mudeliga. Andmetele tuginedes võib öelda, et poliitiku sõnavara iseloomustab uusparempoolne mõjutus antud ajaperioodil, mis on seotud kõige enam ka poliitiku võimupositsiooniga. Töös kasutatud valimi viimasel ajaperioodil, 2008 – 2009, oli Edgar Savisaar taas Tallinna linnapea. Arendavale demokraatia mudelile viitava sõnavara kõrval, kohtab analüüsis endiselt viiteid neopluralistlikule mudelile, kui poliitik tõstab esile majanduslike ja riiklike huve ning pakub omapoolseid lahendusi.

Seega võib analüüsist lähtuvalt järeldada, et Andrus Ansip oli valimi esimesel võimupositsioonil aastatel 1999 – 2003, oma diskursusega arendava demokraatia raamides, kus teda mõjutas peamiselt eliidi mõjutus ning vähemal määral neopluralistlik ja pluralistlik mõjutus. Võimupositsioonil üha kõrgemale tõustes kahanes aga poliitiku diskursuses kodanike võrdsuse esiletõstmine ning enam leidis viiteid kodanike vabadusele ning iseseisvusele ehk poliitik liikus arendava demokraatia diskursusest kaitsva demokraatia diskursusesse. Võimupositsioonil tõustes hakkas poliitiku diskursus seostuma üha enam ka neopluralistlik mõjutusega ning peaministri ajaks lisandus sellele veel uusparempoolne mõjutus.

Edgar Savisaar seevastu püsis erinevatel võimupositsioonidel kodanike võrdsuse loome eest, kuid erinevatel võimupositsioonidel, leidis tema sõnavara põhjal erinevaid mõjutusi, mis tihti on vastandid kodanike võrdsusele. Analüüsist tulenevalt võib öelda, et Savisaare demokraatia mudel püsis võimupositsioonide vaheldumisega kindlalt arendava demokraatia mudeli raamides. Siiski muutus poliitiku diskursuses iga võimupositsiooniga täielikult demokraatia mõjutus. Kui 1998-1999. aastatel seostus Savisaare diskursus eliidi mõjutusega ning vähemal määral uusparempoolse mõjutusega, siis aja möödudes mõlemad mõjutused häabusid ning 2008-2009. aastateks tõsis esile neopluralistlik mõjutus, mis domineeris ka 2000-2001 aastatel koos uusparempoolse mõjutusega.

***Milline poliitiline kontekst on poliitikute diskursust kõige enam mõjutanud?  
Millised on erinevused?***

Analüüsis tulenevalt saab öelda, et poliitikute diskursus mõjutab kõige enam majanduslik poliitiline kontekst ning võimupositsioonide muutumine. Kui Andrus Ansip tõstis Tartu Linnapeana esile eelkõige ühiskondlikku võrdsuse ja kodanike heaolu parandamise, siis majandus- ja kommunikatsiooniministriks saades tõusid esile vaid majanduslike väärtuste rõhumine (mis tulenes ka tema ametikohustustest). Seega võib analüüsist lähtuvalt öelda, et poliitiku selgeks ideeks on asjaolu, et majandus on kõige muu alus; enne tuleb saada majanduslikult rikkaks ning seejärel saab hoolitseda ühiskonna eest. Analüüsist tuleb välja, et taoline kontekst väljendub poliitiku diskursuses alates 2004. aastast, mil ta lahkus Tartu linnapea positsioonilt. Majanduslikud väärtused süvenesid diskursuses veelgi peaministri ametis. Ühelt poolt võib seletada antud diskursusest võimupositsiooni kontekstist, kus tuleb võtta vastu mitmekülgseid protseduurilisi otsuseid, mida tavakodanikud ei pruugi mõista ning vastutada kogu riigi heaolu eest. Seda saab seletada ka asjaolu, et majanduslik kontekst mõjutab kõige enam valitsuse tegevust – kui ei ole majanduslikke ressursse, ei saa ühiskonna heaks midagi ära teha.

Analüüsist lähtuvalt võib vaadelda poliitiku diskursust ka ühiskondlikust kontekstist, kus jääb mulje, et poliitik on selgelt võimu taotleva käitumisega, sest tema eesmärk on püsida vaid võimul ning luua ettevõtlust ja vabaturgu soodustav majanduslik keskkond. Sellise käitumise juures jääb poliitiku diskursusest paratamatult ühiskondlik sotsiaalne heaolu välja, kuna rõhutakse indiviidi iseseisvusele. Seega saab analüüsile tuginedes öelda, et Andrus Ansipi diskursus seostub eelkõige majandusliku kontekstiga, kus poliitik rõhub majanduslike väärtusi ning indiviidi ühiskondlikku iseseisvust.

Vaadeldes Edgar Savisaare diskursust, saab kindla kontekstina välja tuua ühiskondliku sotsiaale ja majandusliku heaolu konteksti (arendava demokraatia mudel), millega seostub poliitiku diskursus kõikidel ametipositsioonidel. Raske on aga välja tuua konkreetsemat kontekstki, kuna analüüsist tulenevalt on poliitik püsinud küll kindlalt arendava demokraatia mudeli diskursuses, kuid erinevatel positsioonidel, seostub tema diskursus ka erinevate demokraatia mõjutustega. Siit tulenevalt võib analüüsist järeldada, et poliitik on avatud ühiskondlikele muutustele ning võtab poliitiliselt aktuaalsetest teemadest aktiivselt osa, kuna tema diskursust saab vaadelda väga laiali valguvana. Vaatamata taolisele mitmekesisusele võib analüüsist lähtuvalt öelda, et poliitiku põhiideeks on eelkõige ühiskonna sotsiaalse ja

majandusliku võrdsuse loome, mis püsib tema diskursuses läbi aja. Seetõttu võib tõdeda, et poliitiku diskursus seostub kõige enam ühiskondliku kontekstiga, kus poliitik rõhub võrdsusele ja healule, olles samal ajal avatud ka muudele aktuaalsetele poliitilistele aruteludele.

Seega võib analüüsist tulenevalt öelda, et kahe vaadeldava poliitiku diskursuses leidub selge kontekstlik eristumine. Kui Andrus Ansipi diskursus seostub peamiselt majandusliku kontekstiga, siis Edgar Savisaare diskursus ühiskondliku sotsiaalsuse kontekstiga. Siiski on aga Ansipi diskursus kindlas raamistikus ning ei kaldu protseduurilisest poliitikast kõrvale. Savisaare diskursus seevastu hõlmab aga erinevatel ajaperioodidel lisaks väga erinevaid ühiskondlike teemasid, mis tõttu ei saa poliitiku diskursus kirjeldada konkreetses kontekstis, kui seda on ühiskondlik kontekst.

### ***Kuidas on poliitikute diskursus ajas muutunud?***

Vaadeldes poliitikute diskursuse muutumist ajas, saab analüüsist tulenevalt tõestada või lükata ümber töös püstitatud hüpotees "poliitikute võimupositsiooni vaheldumisega muutuvad ka nende demokraadiadiskursused".

Vaadeldes Andrus Ansipi demokraadiadiskursuste muutumist ajas näeb, et kui poliitik läks Tartu kohalikust poliitikast üle valitsuse ja riiklikule poliitikale, muutus oluliselt ka tema diskursus. Esiteks liikus poliitiku diskursus arendava demokraatia mudelist kaitsva demokraatia mudelisse ehk ühiskondliku võrdsuse asemel hakkas poliitik enam rääkima ühiskondlikust vabadusest. Teiseks vähenes eliidi mõjutus ning esialgu tõusis esile neopluralistlik mõjutus, millele lisandus peaministri ametis ka uusparempoolne mõjutus. Seega vähenes poliitiku diskursuses eliidile rõhumine, mis asendus majanduslike väärtustega. Analüüsist tulenevalt saab öelda, et töös püstitatud hüpotees peab Andrus Ansipi diskursuses osaliselt paika, kuna esimese võimupositsiooni vahetumisel muutus poliitiku diskursus täielikult. Tema teine ja kolmas võimupositsioon olid mõlemad riiklikud, mistõttu poliitik sisuliselt ei vahetanud poliitilist keskkonda, et sellest oleks muutunud tema diskursus (nagu see juhtus esimesel vahetusel).

Vaadeldes Edgar Savisaare demokraadiadiskursuste muutumist näeb, et poliitiku diskursus on erinevatel võimupositsioonidel püsinud kindlalt arendava demokraatia raamistikus, kuid võimupositsioonide vaheldumisega, on alati muutunud demokraatia mõjutused. Esmalt seostus poliitiku diskursus peamiselt eliidi mõjutusega, seejärel neopluralistliku ja

uusparempoolse mõjutusega. 2002. – 2004. aastal järgnes sellele taas eliidi mõjutus koos pluralistliku mõjutusele, seejärel uusparempoolne mõjutus ning viimases ametipositsioonis vaid neopluralistlik mõjutus. Seega võib analüüsile tuginedes öelda, et töös püstitatud hüpotees peab ka Edgar Savisaare diskursuses osaliselt paika, kuna erinevatel ametipositsioonidel tõusevad diskursuses esile erinevad demokraatia mõjutused.

## Kokkuvõte

Käesolevas töös oli vaatluse alla võetud Eesti poliitikute Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare demokraatiadiskursused Eesti Päevalehes ja Postimehes 1998. aastast kuni 2009. Aastani, eesmärgiga raamistada poliitikute demokraatiadiskursuste muutumine ajas. Töö viidi läbi kombineeritud uurimismeetodiga (kvantitatiivne tekstianalüüs ja kriitiline diskursuseanalüüs) ning kokku analüüsiti 80 artiklit (arvamuslood, uudised ja intervjuud). Andrus Ansipist analüüsiti kokku 34 artiklit, kust 13 artiklit pärines Eesti Päevalehest ja 21 artiklit Postimehest. Edgar Savisaarest analüüsiti kokku 46 artiklit, millest 24 pärines Eesti Päevalehest ja 22 Postimehest. Töö teoreetiline alus oli koostatud Euroopa Liidule iseloomulikust liberaalse demokraatia teooriast, mis oli jagatud kahe peamise mudeli vahel: kaitsev demokraatia mudel, kus demokraatia on kui vahend, mis annab kodanikele võimu astuda vastu valitsusele ja tagada oma õigused; arendav demokraatia mudel, kus demokraatia on kui vahend, mis püüab kodanike arendades tagada ühiskondliku võrdsuse. Lisaks sisaldas teooria ka nelja liberaalse demokraatia mõjutust: eliidi mõjutus, mis rõhutab parimat ja professionaalset poliitikat; pluralismi mõjutus, mis rõhutab ühiskonna mitmekesisust; neopluralismi mõjutus, mis rõhutab majanduslikke hube ja uusparempoolne mõjutus, mis rõhutab negatiivset demokraatiat ja riigi lahusust ühiskonnast. Lisaks oli töö teoreetilises osas väljatoodud ka poliitilise diskursuse teooria, mille põhiideid kasutati artiklite analüüsimisel. Analüüsi täpsustamiseks oli väljatoodud ka poliitiline kontekst, milles valimi jooksul valitud poliitikud tegutsesid. Töö empiirilises osas analüüsiti Postimehe ja Eesti Päevalehe artikleid ning võrreldi 1998. – 2009. aastani poliitikute sõnavõtte, et raamistada nende demokraatiadiskursused ning tõestada või lükata ümber töös püstitatud hüpotees: poliitikute võimupositsiooni vaheldumisega muutuvad ka nende demokraatiadiskursused.

Andrus Ansipi ja Edgar Savisaare diskursusest võib märgata, et poliitikute diskursus on võimupositsioonide vahetamisega muutunud. Andrus Ansipi diskursus Tartu linnapeana rõhutas ühiskondlikku võrdsust ning poliitilist eliiti, millest tulenevalt raamistus diskursus arendava demokraatia mudeli ja eliidi mõjutuse raamidesse. Võimupositsiooni vaheldumisega ning riiklikusse poliitikasse sisenemisel, hakkas poliitiku diskursuses domineerima aga majanduslikud väärtused ning arutelu kodanike vabadusest, mistõttu poliitiku diskursus raamistus kaitsva demokraatia mudelisse ja neopluralistlikusse mõjutusse. Peaministriks saamisel süvenes majanduslik diskussioon veelgi ning diskursuse raamistusse lisandus uusparempoolne mõjutus.

Edgar Savisaare diskursus vastandub oma põhimõtelt Andrus Ansipile. Aastate möödudes on poliitiku diskursuses kindlalt püsinud ühiskondliku võrdsuse arutelu, mistõttu poliitiku diskursus seostub igal võimupositsioonil arendava demokraatia mudeliga. Võimupositsioonide muutumisega, leiab poliitiku tekstidest aga erinevad demokraatlikud mõjutused. Seetõttu raamistub poliitiku diskursus peamiselt vaid arendava demokraatia mudelisse, mida vastavalt mõjutavad ühiskondlikult aktuaalsed poliitilised teemad.

Seega näitab empiiriline analüüs, et töös püstitatud hüpotees peab osaliselt paika. Andrus Ansipi diskursus muutus kohalikust poliitikast riiklikusse poliitikasse minemisel arendava demokraatia mudelist kaitsva demokraatia mudelisse ning eliidi mõjutusest neopluralistlikusse ja uusparempoolsesse mõjutusse. Edgar Savisaare demokraatiadiskursused on erinevatel võimupositsioonidel püsinud arendava demokraatia raamistikus, kuid seda on igal ametil mõjutavad erinevad demokraatia mõjutused.

## **Kasutatud allikad**

- 1) Diamond, Larry (1999): *Developing democracy: toward consolodation Baltimore*. London: Johns Hopkins University Press, 1999.
- 2) Dunleavy, Patrick; O'Leary, Brendan (1992): *Riigiteooriad: liberaalse demokraatia poliitika*. Tallinn: Külim, 2005.
- 3) Chilton, Paul (2004): *Analysing political discourse: theory and practise*. New York: Routledge, 2005.
- 4) Fairclough, Norman (1989): *Language and power*. Harlow: Longman, 2001.
- 5) Held, David (1987): *Models of democracy*. Cambridge: Polity Press, 1997.
- 6) Heywood, Andrew (2004): *Politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- 7) Kuehnelt-Leddihn, Erik (1995): *Demokraatia analüüs*. Tartu: EÜS Veljesto Kirjastus, 2004.
- 8) Laherand, Meri-Liis (2008): *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- 9) Maidla, Ove (1998): "Andrus Ansip: aastaga jõuab palju ära teha." *Postimees*
- 10) Peegel, Mari; Tigassoon, Külli-Riin (2012): "Graafik: 7 aastat Ansipit." *Eesti Päevaleht*
- 11) Poole, Brian (2010): "Commitment and criticality: Fairclough's Critical Discourse Analysis evaluated." *International Journal of Applied Linguistics*, Vol. 20 No. 2.
- 12) Rolfe, Mark (2008): "New Wine into Old Bottles: Ethical Appeals and Democratic Discourse." *Australian Journal of Political Sciense*, Vol. 43 No 3, p513-529.
- 13) Van Dijk, A. Teun (1995): "Aims of Critical Discourse Analysis." *Japanese Discourse*, Vol. 1, p17.18.

## Lisad

### Kvantitatiivse analüüsi kodeerimisjuhend

	Kategooria	Kategooria seletus	Kood
A		Viitab valitsemisele kodanike huvides, mis tagab indiviidi kaitse valitsuse ülekohtu eest	1
		Viitab vabadusele kõneleda, väljendada, organiseeruda, hääletada ja uskuda, mis annab tagab ka poliitilise võrdsuse ja õigluse	2
		Viitab indiviidi võimalikule vabadusele; individ ise vastutab oma majandusliku ja sotsiaalse heaolu eest	3
		Viitab väikemale riigile	4
B	Arendav demokraatia	Viitab individuaalsuse ja ühiskondliku võimekuse arendamisele; arenenud kodaniku loomele	5
		Viitab ühiskondlikule võrdsusele	6
		Viitab võrdsele ja kollektiivsele arengule ning vabadusele	7
		Viitab rohkemale riigile	8
C	Arendav ja kaitsev demokraati	Viitab konstitutsiooni ülimuslikkusele	9
		Viitab konkureerivale vabaturumajandusele ja kapitalismile	10
D	Eliidi mõjutus	Viitab parimale ja professionaalsele poliitikale; demokraatia kui professionaalide võim	11
		Viitab eliidi	12

		poliitilisele võrdsusele ja nende huvide konkurentsile	
E	Pluralistlik mõjutus	Viitab poliitilisele liberalismile; vabadus ja õigus väljendusele ning organiseerumisele	13
		Viitab ühiskondlikule konsensusele ja mitmekesisusele	14
F	Neopluralistlik mõjutus	Viitab majanduslikele ja riiklikele huvidele	15
		Viitab valitsusele kui vahelülile ettevõtete ja riigi vahel	16
G	Uusparempoolne mõjutus	Vihjab liigest pluralismist tulenevale negatiivsele demokraatialle	17
		Vihjab riigi ja vabaturumajanduse lahususele; riigi minimaalne sekkumine majandusse	18
		Vihjab individuaalsetele ja turumajanduslikele väärtustele	19
		Vihjab ideoloogiast lähtuvale valitsusele	20

## **Analüüsitud artiklid:**

### **Postimees**

- 1) Ansip, Andrus (04.07.2001): „*Teerulliga üle Eestimaa*”
- 2) Ansip, Andrus (10.12.2001): „*Aeg muuta reegleid*”
- 3) Ansip, Andrus (20.03.2001): „*Nadu Armeenia komsomol*”
- 4) Ansip, Andrus (18.10.2002): „*Kolm esimest ülesannet Tartu linnapeane*”
- 5) Ansip, Andrus (29.10.2003): „*Teadus vajab mitu korda rohkem investeringuid*”
- 6) Ansip, Andrus (09.09.2004): „*Üritamata pole edu loota*”
- 7) Ansip, Andrus (21.05.2004): „*Eesti madalad maksud ja Euroopa raha*”
- 8) Ansip, Andrus (01.06.2006): „*Ansip: Lasterikas ja jõukas riik*”
- 9) Ansip, Andrus (27.02.2006): „*Eesti peab jääma ellu ja saama jõukaks*”
- 10) Ansip, Andrus (09.01.2007): „*Andrus Ansip: Reeded maksuvabaks*”
- 11) Ansip, Andrus (11.04.2008): „*Andrus Ansip: pronkssõdurist ja Eesti majandusest*”
- 12) Ansip, Andrus (31.03.2008): „*Ansip: tõine ja sündmusterohke aasta*”
- 13) Anvelt, Kärt (13.10.2005): „*Ansip: poliitika ei tohi olla küüniline mäng*”
- 14) Ideon, Argo (02.11.2000): „*Andrus Ansip: Mõis peaks Tallinnas jätkama*”
- 15) Ideon, Argo (26.07.2002): „*Savisaar: valimisliidud rikuvad põhiõigusi*”
- 16) Koch, Tuuli (26.02.2007): „*Edgar Savisaar: poliitilistel kolleegidel läheb tarvis rohkem paksu nahka*”
- 17) Ottas, Aita (14.09.1998): „*Andrus Ansip: aastaga jõuab palju ära teha*”
- 18) Ottas, Aita (19.10.1999): „*Ansip: Tartus saab sündida uus Toompea-liit*”
- 19) Paet, Urmas; Huik, Toomas (06.05.1998) „*Savisaar surub valimisliitude kaotamisele*”
- 20) Postimees (30.03.2001): „*Savisaar: Eesti on langemas totalitarismi*”

- 21) Postimees (25.01.2003): „Savisaar lubab varast kevadet ja astmelist maksu”
- 22) Postimees (27.01.2003): „Keskerakond ei välista koalitsiooni kellegagi”
- 23) Postimees (15.04.2000): „Ansip pooldab järkjärgulist käibemaksu kaugküttele”
- 24) Postimees (08.06.2005): „Ansip: Venemaa ei jäta meid ükskõikseks”
- 25) Rajalo, Priit (28.10.2002): „Tartus jätkab endine võimuliit”
- 26) Reiljan, Villu; Savisaar, Edgar (30.08.2006): „Edgar Savisaar ja Villu Reiljan: Valik lugupidamise ja topeltmoraali vahel”
- 27) Reinap, Aivar (02.05.2005): „Majandusminister Edgar Savisaar loodab arengufondi abil tuua uut hingamist”
- 28) Reinap, Aivar; Kagge, Rasmus (05.03.2007): „Ansip: paremparteid said tugeva toetuse”
- 29) Savisaar, Edgar (18.10.2005): „Ootamatu hinnatõus tuleb kodutarbijatele hüvitada”
- 30) Savisaar, Edgar (15.11.2006): „Pooleteie aastaga ei tehta imet, suunamuutust aga küll”
- 31) Savisaar, Edgar (08.01.2004): „Rohkem riiki uuel aastal!”
- 32) Savisaar, Edgar (03.06.2004): „Valitsus ja omavalitsused”
- 33) Savisaar, Edgar (10.08.2007): „Edgar Savisaar: kohaliku omavalitsuse roll kodulaenude tagatissüsteemis”
- 34) Savisaar, Edgar (17.08.2001): „Savisaar: viimane aeg on mõistusele tulla”
- 35) Savisaar, Edgar (04.12.2002): „Aeg asuda eripensione kaotama”
- 36) Savisaar, Edgar (15.10.1998): „Rahvas toetab astmelist tulumaksu”
- 37) Savisaar, Edgar (11.02.1999): „Keeleküsimus ja valimisprpaganda”
- 38) Savisaar, Edgar; Mikser, Sven (08.06.2000): „Ammu oli aeg mõõdukuseks”
- 39) Savisaar, Edgar (02.11.200): „Eksperimendi lõpp”
- 40) Savisaar, Edgar (03.06.2008): „Edgar Savisaar: magav kass ootab juustu”
- 41) Savisaar, Edgar (15.05.2008): „Edgar Savisaar: palgapiirangud hävitavad majanduse”

- 42) Seaver, Urmas (22.10.2002): „*Ansip: hakkame kõigiga läbi rääkima.*”
- 43) Sildam, Toomas (03.03.1999): „*Edgar Savisaar autoritaarsuse eest tuleb hoiatada*”
- 44) Tigasson, Külli-Riin (11.02.2003): „*Riigikogulastest linnapead õiguslikus sasipuntras.*”

## **Eesti Päevaleht**

- 1) Ammas, Anneli (10.11.2006): „*Andrus Ansip: me jõuame viie jõukama riigi hulka*”
- 2) Ansip, Andrus (31.01.2006): „*Andrus Ansip: Rikkust loomata pole midagi jagada*”
- 3) Ansip, Andrus (15.04.2008): „*Andrus Ansip: Tagasi tasakaalu*”
- 4) Ansip, Andrus (17.01.2002): „*Koostöövõime proovikivi*”
- 5) Eesti Päevaleht (29.10.2005): „*Andrus Ansip: töökohtade äravool EL-ist meie kõigi mure*”
- 6) Ideon, Argo (09.09.2004): „*Ansip: Ma väga kõrge enesehinnanguga ei ole*”
- 7) Jõgis-Laats, Jan (03.01.2009): „*Andrus Ansip: pangad ei hakka inimestelt kortereid käest võtma*”
- 8) Kalamees, Kai (27.04.2005): „*Peaminister Andrus Ansip: peame kulusid kärpima*”
- 9) Kivi, Krister (06.10.2004): „*Andrus Ansip: riik on hea omanik*”
- 10) Poom, Raimo (11.04.2009): „*Andrus Ansip: vajadusel kärbime veel, aga makse ei tõsta*”
- 11) Poom, Raimo; Jõgis-Laats, Jan (16.05.2007): „*Andrus Ansip: otsustage, mis riigiga te oma tulevikku seote*”
- 12) Savisaar, Edgar (24.08.2005): „*Keskerakond – kindla käega ja meelega!*”
- 13) Savisaar, Edgar (24.01.2007): „*Viis valikut*”
- 14) Savisaar, Edgar (03.12.2008): „*Edgar Savisaar: riigi osalusega ettevõtete tulevikust, eriti Estonian Airist*”
- 15) Savisaar, Edgar (08.01.2009): „*Edgar Savisaar: Kuidas peatada masskoondamised ja luua töökohti?*”
- 16) Savisaar, Edgar (07.01.2002): „*Eelarve, mille järgi tuleb elada*”

- 17) Savisaar, Edgar (30.11.2001): *Loobume kahjudega müügist*''
- 18) Savisaar, Edgar (05.09.2001): *„Kommunism või seadusest hoolimine*''
- 19) Savisaar, Edgar (25.09.2000): *„Kolmas lahja eelarveaasta*''
- 20) Savisaar, Edgar (16.05.2000): *„Kõhklejad otsustavad järgmise valimisvõidu*''
- 21) Savisaar, Edgar (27.05.1999): *„See ei ole säästueelarve*''
- 22) Savisaar, Edgar (07.01.1999): *„Peaministri aastalõpuintervjuusid imestades*''
- 23) Savisaar, Edgar (21.12.1998): *„Rahavõimu ja rahvavõimu vastuseisu aasta*''
- 24) Savisaar, Edgar (17.11.1998): *„Valimisliidud – olla või mitte olla?*''
- 25) Savisaar, Edgar (22.07.2009): *„Töötutele tuleks luua oma ettevõtlusvorm*''
- 26) Savisaar, Edgar (24.01.2006): *„Raudtee tagasi Eesti rahvale!*''
- 27) Savisaar, Edgar (12.04.2006): *„365 päeva päikest*''
- 28) Savisaar, Edgar (10.11.2004): *„Reformierakond peab alla neelama kibeda pilli*''
- 29) Savisaar, Edgar (29.09.2004): *„Transiit toob kasu riigile ja ühiskonnale*''
- 30) Savisaar, Edgar (26.02.2003): *„Meie head valijad!*''
- 31) Savisaar, Edgar (22.01.2003): *„Teeme Eestis nagu Tallinnas!*''
- 32) Savisaar, Edgar (28.08.2002): *„Meiega võidetakse!*''
- 33) Sprenk-Dorn, Frank (13.12.2007): *„Andrus Ansip: oluliseim areng on Schengeni ruumiga liitumine*''
- 34) Toomet, Vallo (06.09.2008): *„Andrus Ansip: euro tuleb tõenäoliselt 2011. aastal*''
- 35) Tänavsuu, Toivo (02.05.2005): *„Edgar Savisaar: Estonian Air ja Levira tuleb erastada*''
- 36) Vedler, Sulev (21.11.2008): *„Kas riik peaks aitama hädas ettevõtteid?*''

## Summary

### **Democracy discourses of Andrus Ansip and Edgar Savisaar in newspapers Eesti Päevaleht and Postimees between 1998-2009**

In this research the main focus is pointed on the discourse of Estonian politicians Andrus Ansip and Edgar Savisaar in Eesti Päevaleht and Postimees during the years of 1998 till 2009. The goal is to frame the changes of their political course in time. Combined research measures were used (quantitative text analysis and critical discourse analysis). Total of 80 articles (opinions, news and interviews) were analyzed. The theoretical basis of this paper is composed of the theory of liberal democracy peculiar to European Union. It was divided into two models: defensive and developing democracy. In addition it included the four influences of liberal democracy: elite, pluralism, neopluralism and new right-sided influences. Theoretical part gives an overview of the theory of political discourse. For specific analysis a political context has been pointed out, the timeframe that selected politicians were active. In empirical part the articles were analyzed and they were compared to speeches by politicians during 1998 – 2009, to frame their political discourse and prove or disprove the hypothesis: the political discourse of politicians change with their power position.

It can be noticed by Andrus Ansip and Edgar Savisaar discourse that it has changed with the change of power positions. Andrus Ansip discourse as major of Tartu emphasized equality and political elite of which the discourse framed as developing democracy influenced by the elite. By the change of power position and being now involved in Estonians politics the economical values and citizens freedom debate rise. For that his discourse framed as defensive and neopluralistic democracy. As becoming prime minister the economical debate deepened and to the framework a new-right-sided-influence added.

The discourse of Edgar Savisaar is the opposite of Ansip. During the years his discourse has not changed from social equality debate what for his discourse stays in every power position as developing democracy model. But by the changes in positions different democratic influences can be found in his texts. Therefore his discourse is mainly framed only as developing democracy model, which is mainly influenced by socially topical political topics.

The empirical analysis shoes that hypothesis raised is partly true. Andrus Ansip has changed his discourse as he moved from local politics to Estonians politics. It turned from developing democracy model to defensive democracy and from elite's influence to neopluralistic and

new-right-sided influence. But Edgar Savisaar has not changed his discourse as it has stood in the frames of developing democracy on different power position. Although it has been influenced different strains of democracy on every position.